

451

ԿՈՈՊԵՐԱՏՈՐԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 1

Շ. ԴՎՈԼԱՅՑԿԻՅ

ԱՊՐԱՆՔԱՅԻՆ ՍՈՎԻ ՄԱՍԻՆ

38

Դ-84

ս 6

1928

Հրատարակու. ք. 20162 Կոոպերատիվ Խորհրդի

38

7-84

Շ. ԴՎՈԼԱՅՑԿԻՅ

ԱՊՐԱՆՔԱՅԻՆ ՍՈՎԻ ՄԱՍԻՆ

Թարգմանութ. ուստեբնից

3 Ե Ր Ե Վ Ա Ն

1 9 2 8

ՀՐԾ.ՏՍ.ՐԾ.ԿԶՈՒԹՅՈՒՆ ՀՍԽՀ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ
ԽՈՐՀՐԴԻ

1927
451

4.04.2013

34.831
19859

06 APR 2010

Գրառեպվար 696 ր.

Տիրաժ 2000

Պետհրատի 2-րդ տպարան Յերեվանում—556

3690-91

3610-53

1. ԱՊՐԱՆՔԴՅԻՆ ՍՈՎԻ ՉԱՓԵՐԸ

Ապրանքային սով մ. գ մոտ ընդունված է անվանել արգյունաբերական ապրանքների պահուստը շուկայում: Այդորինակ գրությունը հետևյալն է այն բանի, թե արգյունաբերական ապրանքների գնողական պահանջին համապատասխանում է արգյունաբերության գործվածքների անբավարար առաջարկ:

Ապրանքային սովի չափերի մասին գաղափար կազմելու համար, անհրաժեշտ է ամենից սույն իմանալ արգյունաբերության գրամական յեկման տարեկան ընդհանուր գումարը: Քլխափորապես բանվորներից և ծառայողներից բաղկացած քաղաքային արգյունաբերության համար դրվար չէ համապատասխան հաշիվն անել՝ անհրաժեշտ է միայն աշխատավարձի տարեկան գումարին ավելացնել այն յեկամուտները, թե ստանում են արհեստավորները, անաշխատ տարրերը և այլն: Ավելի բարդ մնում է գործը գյուղի գրամական յեկմանը հաշվելուց: Այստեղ պետք է հաշվառել քաղաքի համար գնացող գյուղատնտեսական արգյունաբերության վաճառքից գնացող

մուտքերը, անաչնագործական արհեստներից և դրոփց ստացվող յեկամուտները, բեռնակրությունից ստացվող վառարակները և այլն: Բայց ամբողջ յեկամուտը չեն գործադրվում ապրանքների գնման համար: Գնողական ֆոնդը, այդ բառի բուն առումով, վերոշելու համար անհրաժեշտ և ազդ. բնակության յեկամուտների ընդհանուր գումարից հանել այն մասը, վոր գուրս և հանվում պետության կողմից, իբրև ուղղակի հարկեր (յեկամտային հարկը քաղաքում և գյուղում ա'սական): Բացի այդ մենք գիտենք, վոր ազգաբնակչության գնողական ֆոնդի մի մասը ծախսվում և գյուղատնտեսական մթերքների գնման համար: Արդյունաբերական ապրանքների վրա ծախսվող գումարը վորոշելուց հարկ և լինում ոգավել բանվորների և գյուղացիների բյուջեների հետադոտման արդյունքներից: Այդ բյուջեներից մենք լմանում ենք, թե ինչ ապրանքների վրա յե ծախսում իր դրամական յեկամուտները բանվորը և գյուղացին:

Ազգաբնակչությանն սուաջարկվող արդյունաբերական ապրանքների ֆոնդը վորոշելուց մենք, իհարկե, կարող ենք հաշվառել միայն այն արդյունաբերական գործվածքները, վորոնք յայն շուկան յեն մանում և իբրը զնվում են ազ-

գաբնակչության կողմից: Այդ ֆոնդի մեջ մանում են, ամենից առաջ, — բամբակե և բրդե հյուսվածքները, կաշին, կոշկեղենը, կրկնակոշիկը, շաքարը, աղը, ծխախոտը, կերոսինը, լուցկին, անալին գործածության սուարկաները և այլն: Դրան միանում են զլխավորապես գյուղի համար — շինարարական նյութերը, գյուղատնտեսական մեքենաները և չերկաթը: Այս պատճառով առաջարկության ֆոնդը չըպետք և շփոթել արդյունաբերության ամբողջ արտադրանքի հետ — նրա մեջ չեն մանում վոչ սուրբինները (ջրանիվ), վոչ շոգեղնացները, վոչ ել քարածուխի և նավթի այն գանգվածը, վոր արդյունագործվում և Միության մեջ:

Արանք են այն ձևերը, վորոնցով հաշվվում են, մի կողմից, արդյունաբերական ապրանքների զիմաց ազգաբնակչության ծախսած գնողական ֆոնդը, և, մյուս կողմից, յայն շուկա նետվող արդյունաբերական ապրանքների ֆոնդը: Մենք անհրաժեշտ համարեցինք կանգ առնել հաշվառման այս ձևի վրա նրա համար, վորպեսզի հենց սկզբից ընթերցողի ուշադրությունը դարձնենք նրանց բավականաչափ կոպիտ ընույթի վրա: Խոսքը վոչ թե ճշգրիտ թվերի մասին և լինելու, այլ լուկ մոտավոր կերպով ընդունված գումարների մասին: Միայն այս

նախընթաց բացատրությամբ ե, վոր մենք հնարավոր ենք համարում տվյալներ բերել ապրանքային պակասի (սովի) մասին:

Խորհրդային Միութեան Առևտրի Ժողովոմատի Տնտեսական Վարչութեան մոտավոր հաշվով, մեն ունենք հետևյալ թվերը (միլիոն ռուբլիներով):

	1925/26 թվ.	1926/27 թվ.	1927/28 թվ.
Ազգաբնակչության գնողական ֆոնդն ար- դյունաբերական ապ- րանքների համար—	7.039	7.592	8.030
Լաշն սպառման արդյունաբերական ապրանքների առա- ջարկութեան ֆոնդը	6.726	7.495	7.865

Այս թվերից յերևում ե, վոր արդյունաբերական ապրանքների պահանջը չի ծածկվում առաջարկով՝ 1925—26 թ. 315 միլ. ռուբլով (կոյոր թվերով), 1926—27 թ. 100 միլլ. ռ. և ընթացիկ 1927—28 թ. 165 միլլ. ռ.*) Դժվար չե տեսնել, վոր ընդհանուր (ИТОГОВЫЕ) գումարները զգալի կերպով նվազեցնում են ապրանքային սովի չափերը: Իրոք, մենք համեմա-

*) 1927—28 թ. համար տվյալները մշակված են նախնական տնտեսական պլանների հիման վրա:

տում ենք ազգաբնակչության գնողական ֆոնդն արդյունաբերական ապրանքների ամբողջ զանգվածի հետ, վորը կարող ե առաջարկվել շուկային: Նրա մեջն են մտնում ինչպես անասն և նույնիսկ ավելցուկ տվող ապրանքները, նույնպես և սակավաքանակ (դեֆիցիտային) ապրանք: Այս կերպ, մենք չենթադրում ենք, թե բամբակե կամ բրդե զործվածքների դեֆիցիտը (պակասը) ծածկվում ե աղով, մախորկայով, լուցկով, կերտսինով և այլն: Այսորինակ չենթադրությունն, անկասկած, կամայական ե: Յեթե նույնիսկ անհրաժեշտ քանակությամբ չի թեղեն գնելու անհնարինութեան հետևանքով վորոշ չափով ավելանում են ալլ, առատ ապրանքների գնումները, ապա այդպիսի փոխարինումը կարող ե միայն շատ սահմանափակ բնույթ ունենալ բանվորի և գյուղացու ծախսի բյուջեում: Մի կողմից անցյալ տարիների փորձերից իմանալով ազգաբնակչության ծախքերի կազմութեանը (այսինքն այն գումարները, վորոնք ծախսվում են առանձին ապրանքների վրա), և արդյունաբերութեան արտադրական ծրագիրները, մյուս կողմից, մենք կարող ենք մոտավորապես վորոշել սակավաքանակ ապրանքների դեֆիցիտի մ. տավոր չափերը: 1927—28 տարվա համար համապատասխան հաշվարկումներից մենք ստանում ենք հետևյալ թվերը՝

Միլի. մետր միլն. ոք.

Պակաս են տալիս՝				
Բամբակե հյուս-				
վածքները	220 արժող.	140 մանր.	զներով	
Բրդե գործվածք-				
ները՝	16 »	80 »	»	»
Կաշվե վոտնա-				
մանները (դույզ)	5 »	65 »	»	»

Պակասը կը կտրվի՝ բամբակե հյուսվածքն էրի լենթադրվելիք պահանջի մոտ 10% , մահուղե-
ղենների մոտ 20% և կաշվե-վոտնամանների մոտ 10% -ը:

Այս չեքեր գլխավոր սակավաքանակ ապ-
րանքները տալիս են ընդհանուր գեֆիցիտ 285
միլն: Յեթե զրան ավելացնենք թեյի, մետաղնե-
րի և հասարակ, այսպես կոչված կիսասպիտակ
(полубелое) ապակու պակասը, ապա ապրան-
քա ին սովի ընդհանուր չափերը կը հասնեն
մինչև 350—400 միլ. ուրիշ: Նույն կերպ կա-
րելի չեք հաշվել և նախընթաց չեք կու տարիներ-
ի վերաբերյալ:

Իսկ չեթե վերը բերված թվերը, պահանջի
և առաջարկի անհամաչափություն մասին, լրիվ
պատկեր ել չեն տալիս ապրանքային սովի ծա-
վալի մասին, ապա նրանք, այնուամենայնիվ,
ընտրողում են շուկայի լարվածություն աստի-
ճանք:

Նրանք ցույց են տալիս վոր 1925—28 տ.,
վերցված ամբողջությամբ, ավելի ծանր և չեղել,
քան 2926—27 տ., չեքը գեֆիցիտի գումարը
315 միլիոնից իջել և 100 միլիոնի, և վոր
1927—28 տ., վոր 165 միլն. գեֆիցիտ և տա-
լիս, անհամեմատ ավելի պակաս «սովալ» և լի-
նելու, քան 1925—26 տ., բայց ավելի լարված
և լինելու, քան անցյալ 1926—27 տ.:

2. ԸՆԹԱՑԻԿ ՏԱՐՎԱ ԱՊՐԱՆԲԱՅԻՆ ՍՈՎԻ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Ճիշտ և, 1926—27 տ. տալիս և մեղմա-
ցումն ապրանքային սովին, բայց միայն այն
չափ, վորչափ մենք վերցնում ենք ընդհանուր
հետևանքները սկսած 1926 թ. հոկտեմբեր 1-ից
մինչև 1927 թ. հոկտեմբեր 1-ը: Յեթե մենք
այն բաժանենք կիսամյակների, այդ դեպքում
պատկերը կը փոխվի՝ առաջին կիսամյակի հա-
մեմատական բարենպաստ թվան հանդեպ,
լեքերորդ կիսամյակում մենք կըստանանք ապ-
րանքային սովի կտրական սրացում, վորն ան-
ցնում և նոր անտեսական տարուն: Վերջին և այս
լեքերվածի պատճառը:

Բացի սեզոնային բնույթ կրող շատ ելական
պատճառներից, վորոնց մասին մենք կանգ կառ-

նենք ներքե, այստեղ պետք է նշել յերկու փաստ՝ նախ, մանրածախ գների իջեցումը և յերկրորդ՝ պատերազմի վտանգը:

1927 թ. փետրվարին, մեր կուսակցությունը կենտրոնական կոմիտեի պլենումը գիրեկտիվ տվեց՝ իջեցնել արդյունաբերական ապրանքների մանրածախ գները՝ առ 1-ն հունիս միջին հաշվով 10%՝ հանդեպ առ 1-ն հունվար չեղած գրներին, և այս գիրեկտիվը խորհրդային և կուսակցական հասարակայնության, արդյունաբերական և առևտրական կազմակերպությունների և կարգավորող օրգանների միահամուռ ուլիտերով կենսագործվել և լիակատար կերպով: Դրա հետևանքով սպառողը շահեց մոտ 350 միլիոն ռուբլի, վորից 300 միլի. ընկնում է հենց 1926 — 27 տարվա յերկրորդ կիսամյակի վոր (ապրիլ — սեպտեմբեր):

Այս նշանակում է, թե ազգաբնակչությունը հնարավորություն է ստացել լրացուցիչ պահանջներ կայացնել շուկային 300 միլիոն ռուբլու, կամ մոտավորապես 8% ավել, քան նա կարող էր գնել նախկին, չիջեցված գների ժամանակ: Շատ բնական է, վոր այդ հանգամանքը պետք է սրվելուն մտցնել արդյունաբերական ապրանքների շուկայի մեջ:

Բայց հարց է ծագում՝ արժեք, արդյոք,

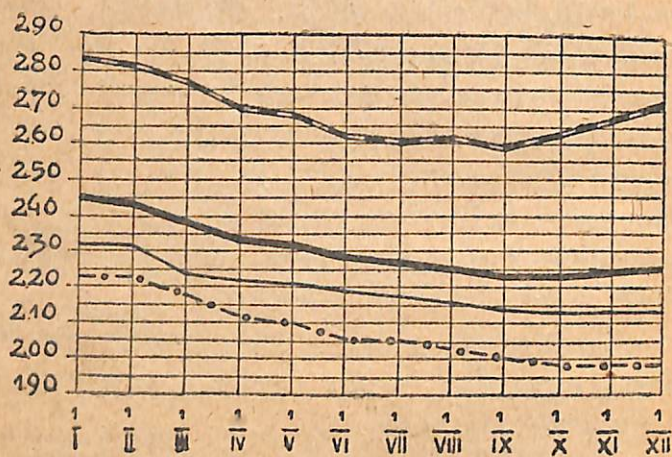
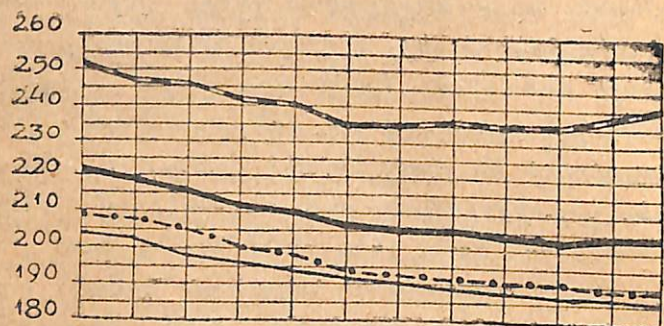
իջեցնել արդյունաբերական գները չեթե հենց սկզբից հատին չեք, վոր դա կառաջացնի պահանջի մեծացում: Քանի վոր գների իջեցման հիմնական պատճառները մանրամասնորեն լուսաբանված են յեղել ինչպես մամուլում*), նույնպես և բանվորական լայն ժողովներում, մենք մանրամասն կանգ չենք առնի նրանց վրա:

Նշենք միայն վոր հենց նոր զրված այս հարցն օրինական կը լինեք, չեթե լրացուցիչ պահանջի հետևանքը լինեք վերադարձ դեպի մանրածախ գների նախկին մակերեւույթը: Այս դեպքում արդյունաբերության կատարած գների իջեցումը լրացուցիչ չեկամուտ կը տար առևտրական ապրատին, վորը կը կորցնեք ամեն մի դրդում կրճատելու համար իր ծախսերը, իսկ սպառողին վոչինչ չեք համար իր ծախսերը, իսկ նման վոչինչ տեղի չի ունեցել:

Մանրածախ գների մակերեւույթի մասին պատկերացումն է ապրիս հետևյալ դիագրաման (տես յերես 12-ում):

Այսպիսով, մանրածախ գների մակերեւույթը ապրանքային սովի ժամանակ վոչ միայն չի բարձրացել, այլ և հետագա իջեցումն է հայտ-

*) Տես, օրինակ, ընկ. Միքոյանի գրքույկը «Դների իջեցման կամպանիայի արդյունքները» Մոսկվա, 1927 թ.

1926-27թ

— Դեպրահան — մասնավոր
 - - - կոոպերատիվ — ընդհանուր առեկտրակ

նաբերել: Այդ և շուկայում յեղած ներկա գրու-
 թյան հիմնական տարրերու թվումն ալն բանից,
 վոր նկատուիմ եր նախորդ տարիներում: Ապ-
 րանքային սովի ամեն մի սրտի վան ժամանակ,
 չերբ աճում եր պահանջը, մասնավոր առևտու-
 րը և նույնիսկ կոոպերացիան բարձրացնում
 էին գները: Այդ տեսակետից ընդունել, որ նախ,
 1925-26 թ. ապրանքային սովի ժամանակ չե-
 ղած գների շարժումը: Արդյունաբերական տու-
 րանքների մանրածախ գները (միջինը՝ պետա-
 կան առևտրի, կոոպերացիայի և մասնավոր ա-
 ռևտրի համար) աճելով ամսից ամիս, հոկտեմ-
 բեր 1-ից մինչև մայիս 1-ը բարձրացել են 6
 տոկոսով: Նման յերևույթ այժմ համարյա թե
 տեղի չունի: Առաջինը՝ մասնավոր առևտուրն
 ընդհանրապես կորցրել և իր յերբեմնի նշանա-
 կութունը յերկրի ապրանքաշրջանառության
 մեջ՝ նրա բաժինը մանրածախի մեջ ընկել և
 1921-25 թվի 42,7% ից մինչև 26 տոկոս
 1926-27 թ., միաժամանակ ավելի մեծ ան-
 կում ու նենայով մեծաքանակ առևտրի մեջ՝
 9,4 տոկ.-ից մինչև 5,1 տոկ. նույն տարիներ-
 ում: Ինչ վերաբերում է սովավաքանակ ապ-
 րանքների վաճառքում մասնավորների ունեցած
 դերին, ապա նա հասցված է նվազագույն չա-
 փերի, բանի վոր մեր արդյունաբերության ար-

տապրած մա՜ռափակաւորան, կաշին, տալակին և նման սոյստիքները համարյա ամբողջովին անցնում են պետական և կոոպերատիվ խանութներով: Յերկրորդը՝ կոոպերատիվ առևտուրը, վոր դեռ մեկ-լեւելու տարի առաջ հեշտութեամբ չենթարկւում էր շուկայի տարերքին, ավելի չե կազմակերպւած և անց ե կացնում պետութեան կարգավորող ձեռնարկումները: Բայց չեթե այդ այդպես ե, չեթե առևտուրը գների բարձրացումով չը պատասխանեց պահանջի ուժեղացմանը, ապա բանվորն ու գյուղացին գնեցին նույն ապրանքային մասսան ավելի էժան: Ճիշտ ե, նրանց լրացուցիչ պահանջը չը բավարարւեց լիովին, և նրանց ձեռքին մնաց գրաժական վորոշ գումար, վորը և շարունակում եր ձեռքի շուկան, բարձրացնելով պահանջը:

Մյուս պատճառը, վոր նպատակ ե ապրանքային սովի ուժեղացմանը—դա պատերազմի վաճառն ե: Խղումն Անգլիայի հետ, ընկ. Վոյկովի սպանութիւնը Վարշավայում, մեր հարեւորութիւնների բարկացումը Ֆրանսիայի հետ և բուրժուական աշխարհի կողմից ԽՍՀՄ ի դեմ նոր ինտերվենցիայի բացարձակորեն պատրաստութիւններ տեսնելը—այս բոլորը ստեղծում եր պատերազմի ելական վտանգ, ինչպես քաղաքային, նույն պես և, մանավանդ, գյուղա-

կան աղղարնակութիւնը, վորը հիշում ե իմ պերիալիստական և բազալայիական պատերազմների շրջանի գրեհաքուերը, սկսեց պաշարներ՝ կուտակել: Յեղել են ամբիւներ, յերբ գնում ելին բառացի կերպով ամեն ինչ: Նույն իսկ այնպիսի, կարելի չե ասել, գերազանցապես առատ ապրանքի, ինչպիսին ագն ե, վորի ընթացիկ սպառումն առավելապես կայուն ե, մատակարարման մեջ առաջացել ելին նկատելի ընդհատումներ: Գյուղացիներն աղ ելին գնում ամբողջ պարկերով, և նորմալ պաշարների վերջանալը կոոպերատիւներում, միայն նպաստում եր պահանջի նոր ուժեղացմանը: Բավական ե, վոր հենց այս բոլեցիս ապրանք չկա, ուրեմն—դատում ե սպառողը,—ընդհանրապես չկա գրանից և չի չել լինելու հետադայում. իսկ ալատեղից յեղրակացութիւն ե հանում նա՝ գնիր, վորքան կարող ես:

Բայց գնել կարելի չե միայն այն ժամանակ, չերբ գրամ կա: Հարց ե ծագում, աղղարնակութիւնն ունե՞ր միջցներ: Ճշգրիտ հաշվել թե քանի ուրի կա աղղարնակութեան գրաւներում, — ի հարկս, անիրագործելի խնդիր ե՝ աղղարի հաշիվները կարող են լինել միայն վերին աստիճանի կոպիտ: Մեր Կեդարոնական վիճակագրական վարչութիւնն ահա ար-

դեն մի քանի տարիների ընթացքում հետադու-
ստություն և կատարում զանազան շրջանների և
զանազան՝ կարողություն տեր տասն հազար
գյուղացիական անտեսությունների բյուջեների
(մուտքի և յեւթի): 1926 թ. հետադուստությունը
յուրյց և տվել, վոր առ 1-ն ապրիլ յուրաքանչյուր
մի անտեսություն զբաղական մնացորդ և ըն-
կնում, միջին հաշվով, մոտ 20 ուրբի: Յեթե
մենք յենթադրենք, վոր 1927 թվի վարնանն
այդ գումարը չի պակասել, ապա մենք կգանք
այն յեզրակացություն, վոր բոլոր գյուղացիա-
կան անտեսություններում ձեռքի վրա յեղել և
մոտ 400 միլ. ուրբի զբաղ: Ճիշտ և, անհա-
րին և ամբողջ կանխիկ զբաղ, մինչև վերջին
կողեկը, ծախսել, բայց յեթե յենթադրենք, վոր
գյուղացիությունը ծախսել և կարճ ժամանակի
ընթացքում միայն այդ գումարի կեսը, ապա
մենք կհասկանանք թե այդ լրացուցիչ պահանջն
ինչպես պետք և անզրադառնար շուկայի վրա:
2^և վոր 200 միլ. ուրբին, վոր շուկա յե նեո-
վում, ասենք, յերկու ամսվա ընթացքում, ավե-
լի քանի 30 տոկոսով բարձրացնում և ար-
դյունաբերական ապրանքների այն պահան-
ջը, վոր գյուղացիական ազգաբնակչությունը
սովորաբար ներկայացնում և այդ ժամանակի
համար:

Անցած 7-8 ամիսների ընթացքում չեղած
ապրանքային սովի սրությունը բացառելուց
չի կարելի մոռացության ապ և այն հանգս-
տանքը, վոր պետքությունը պահպանվում և
պահպանությունը համար: Այս նշանակում և,
թե մենք պետք և դուրս հանելինք, անտեսու-
թյունից նշանավոր չափով նյութական արժեքներ,
վորոնք այլ պայմաններում կգնային արտա-
դրության մեջ շուկայական պահանջի բավարար-
ման համար:

Վերելում մենք նշեցինք, վոր յեթե հետե-
վելու լինենք անտեսական պլաններին, վորոնք
ընդունված են սաուզիլ թվերում, այդ դեպ-
քում 1927-28 տ. ընդհանուր առմամբ կտա
վորոշ չափով բարձր ապրանքային սով, քան
1926-27 տ.: Այդ բացատրվում և նրանով, վոր
1927-28 տ. առաջարկի ֆոնդն աճում և մի
բիշ գանդազ, քան գնողական ֆոնդը: Վորպեսզի
կարելի լինի գտնել արդյունաբերական ապ-
րանքների առաջարկի աճման տեմպի մա-
սին, մենք բերում ենք Գոսպլանի սաուզիլ
թվերից հետևյալ ապրանքները (տես յերես
18 ում):

ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆԸ	1927-28 թ. 0/0-ով 1926-27 թ. նկատմ.		
	Ապրանքային դանդվածի ա- ճումը բնական արտահանու- թյամբ	Առաջարկի ա- ճումը լայն շուկայում բնա- կան արտա- հանությամբ	Առաջարկի ա- ճումն արժե- քային արտա- հանությամբ մանրամասն զինքով
ՍԵՎԱԼԱՔԱՆԱԿՆԵՐ			
Բամբակյա գործվ.	105,9	102,1	97,3
Բ ր ղ և «	106,2	103,5	90,0
Կաշիկոն ապր.	103,0 ¹⁾	97,5 ²⁾	95,0
Սև մետաղներ	119,1 ²⁾	128,0	122,0
Ապակի կիսապլիտ.	113,3	—	108,7
ԱՌԱՏՆԵՐԸ			
Կրկնակաշիկներ	119,3	110,4	103,7
Շաքար	153,0	108,8	107,78
Ա ղ	104,4	105,3	90,2
Ծխախոտեղեն	108,2	108,1	103,9
Մտխարկա	103,0	108,2	99,0
Կերտին	—	112,0	108,0
Լուցիկ	97,6	103,2	103,2
Հացի գինի (դարե՛ կվտո և այլն)	118,2	121,9	114,2
Մետաքսյա գործվ.	118,6	120,8	115,6
Քրուզանտ, մերեն.	118,7 ²⁾	109,2 ²⁾	109,2
Սղոցանյութեր	109,9	109,9	104,3
1) Բնական արտահանությամբ նշանակում է միաբերով փթեթով, հատուկ և այլն			
2) Պետական արդյունաբերության բաղ թողած գներով			
3) Առաջարկի նվազումը պաշարների նշանակված սահման հետևանքով:			

Ինչպես չերևում է թվերի չերկրորդ աղյուսակից, 1926-27 տնտ. տ. հետ համեմատելով, համարյա, բոլոր ապրանքները 1927-28 թ. րևակալուն արտահանությամբ աճումն են տալիս: Իսկ ինչ վերաբերում է մանրամասն զնե-րով հաշված առաջարկին (չերրորդ սյուն.), ապա մի քնչ այլ թվեր են ստացվում: Այսպես, որինակ, բամբակյա գործվածքների առաջարկը բնական արտահանությամբ աճում է 2,4 տոկոսով մինչդեռ արժեքային (դրամական) արտահանությամբ առաջարկն, ընդհանրապես, պակասում է 2,8 տոկոսով: Բրդե գործվածքների քանակը, վոր ուղղվում է դեպի լայն շուկա, ավելանում է 3,5 տոկոս, այն ժամանակ չերը նրանց արժեքը մանրամասնի մեջ իջնում է ամբողջ 10 տոկոս: Վորպես կանոն չերրորդ սյունյակը ցույց է տալիս կամ աննշան աճում, քան չերկրորդը, կամ թե նույնիսկ անկում է տալիս: Դժվար չե գլխի ընկնել, վոր դա արդյունք է կատարված և կատարվելիք գների իջեցման: Արդյունաբերական ապրանքների առաջարկի բնագնանուր ֆոնդն աճում է 5 տոկոսից մի քիչ պակաս (ճիշտ է ապրանքային մաս-տալի բավականաչափ մեծ աճման հետ միասին, վերցված կիրառամներով, մեարերով և այլն), բայց քանի վոր ազգաբնակչության զնողական

Ֆոնդն աճում և ավելի քան 7 տոկոս, 1927-28 թ. մեծացնում և տաճարկի և պահանջի միջև լեզած ճեղքվածքը 1926-27 տ. տ. համեմատությամբ: Հենց այս ել մեղ հիմք և տալիս յենթագրելու, վոր ընթացիկ տնտեսական տարին, չեթե չը փոխվեն արտադրական ծրագրերները, լինելու չե ավելի լարված, քան ննցյալը:

3. ԱՊՐԱՆԲԱՅԻՆ ՍՈՎԻ ՍԵՋՈՆԱՅԻՆ ԲՆՈՒՅԹԸ

Վերը մենք տեսանք, վոր ստիավաքանակ (գեֆիցիտային) ապրանքների 350 - 400 միլ. ուրբու պակասի հետ, ընթացիկ տարում արդյունաբերության ապրանքների գնողական ֆոնդը չի ծածկվում առաջարկով ավելի քան 150 միլ. ուրբ: Հետևապես, արդյունաբերական ապրանքների պակասը չի գերազանցում նրանց ընդհանուր պահանջի 50/0. Ընդհանուր պահանջը վորոշվում է 8 միլիարդ ուրբի: Ապրանքային այդպիսի դիֆիցետը, ավելի կամ պակաս հավասարաչափ կերպով ամբողջ տարվա ընթացքում բաշխելուց չեն կարող վերջին ամիսներում անկառավող սրտթյունը մացնել մեր տնտեսական կոնյունկտուրայի մեջ: Խնդրի ելու թյունը. սակայն այն է, վոր տաքեկան գնողական ֆոնդը մի կողմից, և արդյունաբերական ապրանքների տաքեկան առաջարկը մյուս կողմից, զանազան կերպ են բաժանվում բոս կվարտայների:

Յեթե արդյունաբերական ապրանքների տաքեկան գնողական ֆոնդն ընդունենք 100, ապա կվարտային ֆոնդերի չափերը հետևյալ թվերով կը վորոշվեն (0/0-ներով)

	I կվ.	II կվ.	III կվ.	IV կվ.	ամբ. տարին
Հողագործական աղ.	1925/26թ.	33,8	21,5	19,9	24,8 100
գաբնակություն	1926/27թ.	32,1	19,8	21,3	26,8 100
վոչ հողագործական	1925/26թ.	25,4	23,0	25,7	25,9 100
ազգաբնակություն	1926/27թ.	26,0	23,2	25,6	25,2 100
Ամբողջ ազգա	1925/26թ.	29,9	22,2	22,6	25,3 100
բնակություն	1926/27թ.	29,2	21,4	23,3	26,1 100

Պահանջի տեսակետից ամենակենդանի կվարտարն, այսպիսով, հստակասանում են չորրորդը և ամառներ (հուլիս - դեկտեմբեր), այսինքն գյուղատնտեսական հաշվաթվումների (I և IV) և շինարարական աշխատանքների (IV կվ.) հիմնական սեզոնը: Այս չերկու կվարտարների վրա չեծանրանում գյուղի տարեկան պահանջի 58.59% և ամբողջ ազգաբնակչության տարեկան պահանջի 53.55% -ը: Արդյունաբերական ապրանքների պահանջի նկատելի բարձր տոկոսն ընկնում է առաջին կվարտարի վրա՝ հողագործական ազգաբնակչության համար նա հավասար է 32.34% , իսկ ամբողջ ազգաբնակչության՝ համարյա 30% ի:

Իսկ ինչ կարող ենք մենք հակադրել այս, որինակ բարձր պահանջին: Այս հարցին պատասխանելու համար տեսնենք, թե ինչպես է բաշխվում լայն սպառողական առարկաների արտադրությունը համապատասխան կվարտարների վրա (տարեկան արտադրանքն ընդունում ենք 100)

	I կվ.	II կվ.	III կվ.	IV կվ.	ամբ. տարի
1925/26թ.	25,3	26,6	24,2	23,9	100
1926/27թ.	27,0	26,5	24,0	22,5	100

Այս թվերը *) խոսում են այն մասին, վոր առաջին և չորրորդ կվարտարների արտադրանքը

*) Բնագրի մեջ բերված տվյալները վերաբերում են միայն լայն սպառման առարկաներին, այդ բանի

կազմում է ամբողջ տարվա գումարի 50% միայն: Մոտավորապես նույնպիսի պատկեր է տալիս և բամբակեղ. արդյունաբերությունը՝ վորի գործվածքները կազմում են ազգաբնակչության գնած արդյունաբերական ապրանքների արժեքի մոտ $1/5$ ը: Արտադրանքի նկատելի կաճատում է առաջանում, մանավանդ, չորրորդ կվարտարում (հուլիս - սեպտեմբեր), այսինքն արձակուրդների և ամառային վերանորոգումների դադարի շրջանում: Այս կվարտարն անցած տարում տվել և լայն սպառողական առարկաների ամբողջ տարվա արտադրանքի միայն $22,5\%$ -ը, ըստ վորում բամբակեղենի արտադրանքը չեղել է $23,4\%$:

Այսպիսով, հուլիսից մինչև դեկտեմբեր, կիսամյակն աչքի չե ընկնում առաջարկի և պահանջի ամենամեծ ճեղքվածքով: Այդ կիսամյակի վրա չե ընկնում ամբողջ տարվա գնողական ֆոնդի մոտ 55% -ը, իսկ թեթև արդյունաբերությունն արտադրանքի չափը կազմում է տարեկանի 50% -ը: Հետևապես, յեթե նույնիսկ ամբողջ տարվա մեջ պահանջը համապատասխաներ ա-

րտադրության իմաստով: Այդպես չեն մտել վոչ գյուղատնտեսական մեքենաները, վոչ ապակե արդյունաբերությունը, վոչ մետաղները և մետաղյա գործվածքները: Բաց չեթե հաշվառվի այդ ապրանքի երկ արտադրությունն ել, ընդհանուր պատկերը չի փոխվի:

առջարկին, այնուամենայնիվ, սրացուցալին տար-
վա յերկրորդ կիսում մենք զարձյալ կունենայինք
շուկայի լարված գրութունն: Իսկ հենց այդ ել
վկայում ե այն մասին, վոր ապրանքային սովը
մեղանում գլխավորապես սեզոնային բնույթ
ունի:

Վոր այդ հենց այդպես ե, յերևում ե անցյալ
տարվա փորձից: Ունենալով ապրանքային դե-
ֆիցիտ ամբողջ 1926-27 տարվա ընթացքում,
հունվար ապրիլն աչքի ընկավ շուկայի նկատելի
թմրությամբ: Մեր առևտրական կազմակերպու-
թյունները, փորձը ընտելացել են վերին աստի-
ճանի արագ շրջանառության, սկսել ելին նույն-
իսկ գանգատվել ապրանքափութութունից: Եւ շա-
նային շատ կոպերատիվ միություններ ե կենտ-
րոնական բանկոտայներ չը վերցրին աչն չափ
բամբակյա գործվածքներ, փորքան նրանց բաժին
եր հասնում պայմանագրերով, փորձը կնքված
եյին Համաթիութենական անկվածային սինդիկա-
տի հետ: Այդորինակ գեպքեր պատահել են նաեւ
կաշվեղեն ապրանքների ե կաշվեղենների վերա-
բերմամբ: Աչն գնորդը, վորն առաջ ամեն ինչ
վերցնում եր առանց ջոկելու, ձեռնպահ եր
մնում գնումներ կատարելուց ե սկսել եր ուշա-
դրութուն դարձնել առարարմիւնտի վրա: Տնայ-
նագործական ապրանքների շուկան վաճառքի

ճգնաժամ եր ապրում: Այդ վիճակին հասան նաեւ
Պավլովսկի ե Տուլայի շրջանի անայնադործները,
փորձը պատրաստում են մեառդյա մանրիկ
գործվածքներ Գործն այնակո հասավ. վոր մի
քանի տնտեսագետներ այդ ժամանակ սկսել եյին
խոսել ճգնաժամի բացահայտ նշանների մասին:
Իրականում, սակայն, այդ վոչ այլ ինչ եր, յիթե
վոչ սեզոնային մի դադար, փորը յերկրորդ
կվարտալում փոխվեց սեզոնային կենդանու-
րյան, վոր հետագայում վերածվեց ապրանքային
սովի:

4. ԱՊՐԱՆԳԱՅԻՆ ՍՈՎԸ, ՎՈՐՊԵՍ ՄԵՐ ԱՃՄԱՆ ՈՒՂԵԿԻՑԸ

Կարո՞ղ մենք ենք, արդյոք, մեր դարգացման
մոտակա փուլում կատարելապես վերացնել ապ-
րանքային սովը:

Վերացնել ապրանքային սովը նշանակում ե
կամ նվազեցնել ազգարնակության գնողական
պահանջը, կամ նկատելի կերպով մեծացնել լաչն
շուկա մտնող ապրանքների արտադրությունն ու
առաջարկը, կամ թե այդ յերկու խնդիրներն ել
միաժամանակ լուծել մեզ համար: Միայն այս
պայմաններում մենք կարող կլինեյինք համա-
պատասխանություն մտցնել պահանջի ե առա-
ջարկության միջև:

Բայց նկատելի կերպով պակասեցնել ազգաբնակչության գնողական պահանջը նշանակում է, ամենից առաջ, կրճատել գյուղացիության հիմնական մասնաչի չեկամուտները: Այս նպատակին հասնելու գլխավոր միջոցը գյուղատնտեսական մթերքների մթերման գների իջեցումը կարող եւ հանդիսանալ: Բայց մենք լավ գիտենք, վոր արդյունաբերական և գյուղատնտեսական ապրանքների միջև մինչև այժմ մկրատ գոյութիւն ունի: Վորոշ քանակութեան ապրանքների դիմաց վոր մինչև պատերազմը գյուղացին վաճառում եր 1 ուրբով, նա ստանում եր պետական և կոոպերատիվ հայթայթողներից 1926—27 թ. IV կվարտալում 1 ու. 33 կոպեկ բայց գնելով վորոշ քանակութեան արդյունաբերական ապրանքներ, վորոնք մինչև պատերազմը նույնպէս 1 ու. արժեքին, նա պետք ե վճարեր անցյալ տարվա նույն կվարտալում, միջին հաշվով, 2 ուրբի: Թվերի այսորինս կվիճակում մենք, բնականաբար չենք կարող հարց դնել գյուղացիական տնտեսութեան չեկամտի նրվագման մասին, կամ վոր նույն բանն է, գյուղատնտեսական մթերքների հայթայթման գների իջեցման մասին — մանավանդ վոր մենք պայքար ենք մղում մկրատի ծայրերի հետագա սեղմման համար: Ճիշտ է, առանձին գյուղա-

տնտեսական ապրանքների գները բարձրացել են վոշ բոլորովին միատեսակ չափերով՝ մի բանիսը շատ առաջ են վագել, մշուսներն, բնագականակն, հետ են մնացել: Այդ պատճառով հաւանորեն, մոտավոր ապագայում մեզ անհրաժեշտ կլինի քիչ ավելի համապատասխանութիւն մտցնել առանձին գյուղատնտեսական ապրանքների մեջ, բայց այդ գների միջին մակերևութին իջեցնել անկարելի կլինի:

Ինքնըստինքյան հասկանալի լէ, վոր մեր պայմաններում խոսք անգամ չի կարող լինել վոշ միայն աշխատավարձի իջեցման, այլ և նույնիսկ զրաված մակերևութի պահպանման մասին: Մեր պետութիւնը հենց այն պատճառով ե բանվորական, վոր կառուցելով սոցիալիզմը, վորն անհասանելի բարձրութեան կհասցնի մոտակասերունդների բարեկեցութիւնը, նա միևնույն ժամանակ իրեն խնդիր է դնում բարձրացնել աշխատավարձը և պրոլետարիատի կենսական մակերևութին անընդհատ մեծացնել, զարգացման տվյալ աստիճանի վրա: Այն ժամանակ չերբ կան պիտալիզմի պայմաններում աշխատավարձի մակերևութը երական տատանումների չէ չենթարկվում տնտեսական կոնյունկտուրայի և բուրժուազիայի ու պրոլետարիատի դասակարգային ուժերի փոխհարաբերութիւններին հետևանքով, աշ-

խառափարձի կորագիծը բանփոր գոտակարգի դիկտատուրայի պայմաններում անընդհատ բարձրանում է գեպի վեր:

Բայց չիթե առանձին բանփորների աշխատավարձի կրճատման և կաշունացման ճանապարհով ազդաբնակութան վճարունակ պահանջի կրճատման միտքը պետք է կտրականապես մերժվի, ապա չի՝ կարելի, արդյոք, նույն նպատակին հասնել յերկրում չեղած վատտակի ընդհանուր գումարի կրճատման ճանապարհով: Այստեղ մենք մոռենում ենք հիմնական շինարարության խնդրին:

Հիմնական շինարարությունն, աշխատանքները ձեռնարկների կառուցումը և հանրի վերականգնվումը ավելի չուրաքանչյուր մոմենտին առաջ է բերում բանփոր գոտակարգի և գյուղացիության գնողական պահանջի զգալի աճում: Զավուդի կամ ելեքարական կաշանի կառուցումը պահանջում է ամենից առաջ բանփորական ուժ և շինարարական նյութեր: Դրա հետևանքով ավելանում է գործավոր բանփորների թիվը և հետևապես, աճում աշխատավարձի ֆոնդը: Շրջագալի գյուղացիները վոչ միայն գործի յեն կանչվում իբրև կառուցող բանփորներ, այլև լրացուցիչ յեկամուսներ են ստանում՝ բար, շինափայտ, ավաղ և այլն բերելու համար: Այս բո-

լոր նոր յեկամուսները գործադրվում են առաջին հերթին, արդյունաբերական և գյուղատնտեսական ապրանքներ գնելու համար, մինչդեռ կառուցվող ձեռնարկը վոչ մի արտադրանք չի տալիս: Նա սկսում է պտուղ տալ միայն այն մոմենտից, յերբ նա գործի յե զրվում: Այլ պատկեր ունի գործը յերբ լայնացվում է գոյութուն ունեցող ոչն ֆաբրիկայի արտադրությունը, վոր դեռ լրիվ կերպով չի ոգտագործել իր սարքավորումը: Լրացուցիչ հում նյութ զրնելով և նոր բանփորներ վարձելով, մենք լրացուցիչ պահանջ ենք առաջացնում շուկայում, բայց զրա գիմաց, մենք, համարյա միաժամանակ ավելացնում ենք — և այն ել ավելի մեծ չափերով, — ապրանքների առաջարկը: Հետևապես հիմնական շինարարությունը քաղաքի և գյուղի զնողական պահանջ է առաջեցնում, մինչդեռ լրացուցիչ ապրանքային գանգվածը, վորի համար հենց կատարվում է նոր գործարանների և ֆաբրիկաների կառուցումը, շուկա չեմանում բավականաչափ ուշ:

Բերենք մի քանի որինականեր այս մտքի պարզաբանման համար:

Այս աշխատանքում Տրեստը կառուցում է գունավոր մետաղների մի գափոյ 45 միլ. տարածությունը: Կառուցումը սկսված է 1924

25 թվին և ներկա մոմենտում կատարված և աշխատանքի միայն $\frac{1}{5}$ մասը: Զավոդի տարեկան արտադրությունը կազմի՝ մեկ ու կես միլիոն վուլթ ցինկ, մոտ 1 միլ. վ. արծիճ մոտ 45 հազ. վ. պոլինձ. չեթե ի նկատի ունենանք այդ նոր ձեռնարկի արդյունագործելիք վուսկին, արծաթը, ածուխը և այլն, ապա աբրոջ արտադրանքի արժեքը հավասար կլինի 20 միլիոն ու. Բայց այժմ աշխատում ե գրվողի շատ աննշան մասը, իսկ նա գործի չե գրվելու և այն ել վոշ լրիվ կերպով, — միայն 1930 — 31 թվին: Այս նշանակում ե, վոր մենք դեռ չերկար ժամանակ պետք ե տասնյակ միլիոններ ծախսենք, վորոնք կտան նոր, ճիշտե, հսկայական սպրանքային զարդվածներ, բայց միայն 4 — 5 տարուց հետո:

Ֆուգուսալի կեռչի մեհաղագործական գավաղը. — Նրա արժեքը, չեթե վերցնենք միայն առաջին հերթի աշխատանքները, կը կազմի $32\frac{1}{2}$ միլն. ուր. Զավոդի կառուցումը սկսվել և 1925 — 26 թ. և ավարտվելու չե 1928 — 29 թ., և միայն այն ժամանակ ե տարու տարեկան 18 միլիոն փթ. չուգան և մոտ 14 միլն. փթ. փրոցը: Այս արտադրանքի արժեքը կը հասնի 20 միլիոն ու. րլու:

Ռոսսովի գլուղասկեսական մեքենական սուցման գավաղն արժենալու չե, բանխորհե-

րի բնակության շինությունների հետ միասին, 45 միլն. ուր., վորից մինչև այժմ ծախսված ե 6,700,000 ուր.: Շինարարական աշխատանքները սկսվել են 1926 թվին և ավարտվելու չեն 1931 թվին: Մինչև այդ տարին, մենք պետք ե ծախսենք դեռ ելի համարյա 50 միլն. ուր.: Միայն 5 տարուց հետո մենք կըսկսենք ստանալ տարեկան արտադրանք 36,5 միլիոն ուրլու:

Կամ մի այլ որինակ թեթև արդյունաբերության ասպարիզից: Լենինգրադ տեքստիլ տրեսոր 1926 թվի ամբանը ձեռնարկել ե ամբողջ Միության մեջ ամենագորեզ արիկոտածի և գուլպային գործվածքների ներկարարական և կարելու ֆաբրիկայի կառուցումը: Ֆաբրիկայի բնահանուր արժեքը վորոշվումիե 12,6 միլիոն ուր., վորից արդեն ծախսված ե 4 միլն.: Նրա տարեկան արտադրանքը կը կազմի ալելի, բան 27 միլն. ուրլու: Ֆաբրիկան գործի չե զրկվելու 1928 թվի մայիսին և կըսկսի լրիվ աշխատել միայն 1930 — 31 թվին:

Բայց այս որինակները տալիս են միայն առանձին պատկերացում այն խոշոր գնդական պահանջի մասին, վոր առաջանում ե մեր շինարարության հետևանքով, վոր մինտե թված բոլոր 4 ձեռնարկների արժեքը չի անցնում 135

միլիոն ուտրուց Յեթե մենք վերցնենք մեր արդյունաբերական շինարարությունն ամբողջութամբ, ապա կտեսնենք, փոր նրա մեջ զրվել և 1926—27 թվին մոտ 1000 միլն. ուր. և 1927—28 թ. գրվելու յե մոտ 1 200 միլիոն ուր.: Այս գումարների առյուծի բաժինը բանվոր գոտակարգի և գյուղացիության չեկամուսներն են կազմում, վերոնք շուկա չեն գուրս գալիս, իրեն սպորտնքների գնորդների լրացուցիչ մասնա: Բայց չեթե այդ ալդպես և, ապա ապրանքային սովի փոշնացման համար բավական կլինեն հրաժարվել Դնեպրոստրոյի և Սեմիրեչիյանի յերկաթգծի կառուցման աշխատանքներից և հերթից հանել մի տասնյակ համեմատաբար փոքր կառուցումներ: Պարզ և, ոտկայե, փոր այդ բաղադրականությամբ նր միանգամայն կարճամիտ կլինեն: Վերսկեսի հիմնական շինարարությունը, և, մանավանդ, ծանր արդյունաբերության ընդլայնումը, — ինչպես մենք տեսանք բերած օրինակներից, — բազա չեն պատրաստում մոտավոր ապագայի համար և նախազրկյալներ են ստեղծում առաջարկի և պահանջի միջև չեղած ներկա անհամապատասխանության վերացման համար: Բացի այդ մեր հիմնական աշխատանքների չափի այս կամ այն պատի կրճատումը, անհրաժեշտորեն իր հետևից կը բերեր

աշխատող բանվորների քվի կրճատում: Այսպիսով, ռուսայի լիակատար բարձր վիճակը կտրելի կլիներ գնել միայն գործազուրկների բանակը մեծացնելով յեվ վաղվա օրի ռսներ մոռացության տալով: Միանգամայն պարզ և, փոր մենք չենք կարող գնալ յեվ չենք գնում այդ կանապարհով:

Սակայն այստեղ կարելի չե աչալիսի մի առակութուն բերել: Չե՞ փոր, հիմնական հատուկներ և այն ել շատ մեծ չափերով, կատարվում են և բուրժուազիայի կողմից: Չե՞, կապիտալիզմի ժամանակ ել այդ նոր կառույցումների ծախքերը պե՞տք և առաջացնեն պահանջի համեմատական ավելացում: Ել ինչու ապրանքային սովն, այդ գեպքում, մի արտասովոր չերեւելթ և հանդիսանում կապիտալիստական հասարակության պաշտաններում:

Այս փաստի բացատրությունը թագնված և ամենից առաջ գների մեխանիզմի մեջ: Կապիտալիստական կարգերում արդյունաբերության, արանսպորտի մեջ զրվող գումարները հատկացվում են փոշ թե հավասարաչափ և տարեց տարի աճող գումարներով, այլ շատ կտրուկ թրուխներով: Կապիտալիզմը, ինչպես հայտնի չե, զարգանում և ճգնաժամերից և անկումներից անցնելով դեպի կենդանություն և վերելք: Ճրգ-

համաձայնի շրջաններում՝ արդյունաբերության համար կատարվող հատկացումներն ընկնում են և հասնում նվազագույն չափերի։ Ընդհակառակը, վերելքի շրջաններում շինարարությունը հասնում է հսկայական չափերի։ Այս շրջաններում, այդ պատճառով, բարձրանում է աշխատանք ունրցող բանվորների թիվը և աճում է աշխատավարձի ֆոնդը։ Քաղաքներին արդյունաբերության հում նյութ և պարենավորման միջոցներ մատակարարող գյուղատնտեսության յեկամուտները նույնպես աճում են։ Այստեղից՝ ընդհանուր աճումն փոչ միայն արտադրության միջոցների, այլև ժողովրդական մասսաների բազմաման առարկաների։ Սակայն, արդյունաբերության արտադրանքի աճումը չի հասնում պահանջի սահմանին, քանի վոր կառուցվող ձեռնարկները սկսում են ապրանք նետել շուկա միայն այն մոմենտից, յերբ նրանք գործի չեն գրվում։ Այսպիսով, կապիտալիզմի վերելքի ժամանակ ել մենք տկանատես ենք լինում բավականաչափ կտրուկ բաժանման առաջարկի և պահանջի միջև։ Բայց կապիտալիստական տարերքը հեշտ է դուրս գալիս այդ վիճակից՝ նա ուղղակի բարձրացնում է գները։ Վորպեսզի ցույց տանք, վոր այդ ճանապարհով իրոք կարելի չէ հասնել շուկայի հավասարակշռության, մեզ

պատկերացնենք հետևյալը։ Յենթադրենք թե արդյունաբերական վերելքի ազդեցության տակ ժողովրդական լաշն մասսաների զնոդական պահանջն աճել է 20% ով։ Յեթե ազգաբնակչության աշխատավորական մասսայի յեկամուտները աճմանը չուղեկցելին փոչ խնայողությունների մեծացումնելը, փոչ էլ գների ընդհանուր մակերևութի բարձրացումն, այդ դեպքում ի վերջո մենք կունենայինք լաշն սպառման առարկաների պահանջի 20 տոկոսային բարձրացում։ Բայց խնդրի ելութունն այն է, վոր պահանջի աճման փաստն ինքնին անհրաժեշտաբար առաջացում է գների բարձրացում։ Հենց այս պատճառով ել վերելքների շրջանները, այսինքն արդյունաբերական խոշոր շինարարության ժամանակը, կապիտալիզմում միշտ ել բնորոշվում է թանգության ընդհանուր բարձրացմամբ։ Յեթե մեր դիտողության յենթակա դեպքում գներըն աճելին 20%-, ապա մեր սպառողը ստիպված կլիներ, չնայելով իր յեկամուտների բարձրացմանը, բավականանալ ապրանքների նախկին քանակով։ Իսկ յեթե գներն աճեն միայն 10%-ով, այդ դեպքում գնորդը, չնայելով նրա յեկամուտների 20% աճմանը, կարող եր ձեռք բերել միայն 10% (ճշգրիտ. 9%) ավել ապրանք, քան առաջ։ Այսպիսով, շուկայում առաջանում

և վորոշ հավասարակշռութիւն գների բարձրացած մակերևութի հիման վրա:

Պետք է, սակայն, նկատել, վոր արդշտանաբերական վերելքների ժամանակ գների աճումն ընդհանրապէս հետ է մնում բանվորների և գյուղացիների յեկամուսնների աճումից: Այս նշանակում է, թէ պահանջը բնական աւսահայտքով, այժմ ամենայնիկ, աճում է: Այս փոխ պարմաններում կարող է պատահել, վոր դործարանների և ֆաբրիկաների կառուցման հենց նոր ձեռնարկած արդշտաբերութիւնը չկարողանա բավարարել պահանջի չափերին ընթացիկ արտադրութեամբ: Բայց քիչ-շատ զարգացած կապիտալիստական յերկրներն այդ դեպքում նեղ վիճակի մեջ չեն ընկնում: Յեթե ընթացիկ արտադրանքը չի բավականանում պահանջը ծածկելու համար, ապա կան ապրանքային պաւստներ, վորոնք սկսում են ծծվել և կրճատվում են մինչև այն ժամանակ, յերբ արտադրութեան յայնացումն արդշտաբերական գործվածքների նոր կուտակումներ կառաջացնի պահեստներում: Ապրանքային պաշարներն, այսպիսով, իրենց մի հսկայական, ամբար են ներկայացնում վորից, կարելի չի վերցնել աճող սպառողական պահանջը բավարարելու համար: Զի՛հետևում այստեղից, վոր մենք պետք է

զբաղենք պաշարների կուտակման գործով: Իհարկէ, հետևում է: Բայց, վորպէսզի կարելի լինի հասկանալ, թէ ինչպիսի միջոցներ են պահանջվում զրա համար, անհրաժեշտ է մի բանի խոսքով կանգ առնել այս հանգամանքի վրա: Նախապատերազմյան Ռուսաստանի ապրանքային պաշարները հավասար ելին տարեկան արտադրանքի չափին: Մեր պաշարները, կլոր թվերով, հավասար են, արդշտաբերութեան $2\frac{1}{2}$ ամսվա արտադրանքին:

Առաջներում տիրող մրցութիւնը է մեծաբանակ ձեռնարկների ցրվածութիւնն առաջացնում էլին ապրանքային պաշարների մեծ փոշիացում:

Բացի այդ, ապրանքների մի նշանավոր մասսան էլ շարունակ փակված էր պահեստներում զուտ սպեկուլյատիվ նպատակների համար:

Այլ է յերկրի վիճակը մեզ մոտ: Մեր մեծաքանակի բարձր ոգակը—սինդիկատները հաճախ իրենց ձեռքի մեջ միացնում են արդշտաբերութեան ճյուղերի ամբողջ արտադրանքի վաճառահանումը: Մեր շրջանային կոոպերատիվ միութիւններից (կոոպերատիվ մեծաքանակի հիմնական ոգակներէց) յուրաքանչյուրը սպասարկում է միջին հաշվով մոտ 120 սպառողական ընկերութիւններ կամ ավելի, քան 200 խանութ

փոխարինելով մինչպատերազմը չեղած մի տասնյակից ավելի մեծաքանակի պահեստներ: Հենց այս պատճառով է, վոր ապրանքները շուկային անընդհատ մատակարարելու համար, մեզ ավելի քիչ ապրանքային պաշար է հարկավոր, քան ցարական Ռուսաստանին: Ճիշտ է մեր ներկա ապրանքային պաշարները բավարար չեն: Բայց չեթե արդյունաբերությունն ընդլայնվեր աֆհափ, վոր չլինելին դեֆիցիտային ապրանքներ, այդ դեպքում մեր առևտրական ցանցը կարող կլիներ ապրանքներն անընդատ մատակարարել շուկային, ունալով 4 ամսվա պաշար: Սակայն պաշարների ալգորինակ մեծացումը (չեթե խոսենք միայն լայն գործածության արդյունաբերական ապրանքների մասին) կպահանջեր լրացուցիչ կերպով, մոտավորապես, 800 միլն. ուլբի դնել առևտրի մեջ: Այս կնշանակեր, իր հերթին իջեցնել ծախսերը մեր տնտեսական շինարարության այլ ճակատներում՝ կրճատել արդյունագործության մեջ դրվող հիմնական գումարները: Մենք բերում ենք աչս նկատահումները նրա համար, վորպիսզի ցուց տանք, թե ինչ գծվարությունների հետ են կապված յերկրի համար միանգամայն անհրաժեշտ ապրանքային ռեզերվների կուտակումները:

5. ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԲԱՆԱԿԸ ՄԵՐԱՑՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Մենք տեսանք, վոր լայն գործածության արդյունաբերական ապրանքների պահանջի լիակատար բավարարումը կապված է աֆհափի ձեռնարկումների հետ, վորոնք մեծ չափերով կը նեղելին արտադրության ուժեղացումը հետագայում: Բայց ալդ բոլորովին ել չի նշանակում, թե մենք կարող ենք ապրանքային սովի նշված սրացման վրայից թեթևակի անցնել: Ընդհակառակն, պահանջելով մեր տնտեսական քաղաքականության հիմնական սկզբունքները, վորոնք ուղղված են առաջին հերթին դեպի ծանր արդյունագործության վերելքը, կառավարությունը վորոշել է ձեռք առնել մի շարք միջոցներ լայնացնելու համար լայն շուկա բաց թողնվելիք արտադրանքի չափերը:

Այսպես, 1927—28 թ չենթադրվում եր վերաճակել 21,700 հազար փութ բամբակ, աչսինքն ավելի շատ, քան անցյալ տարի: Բայց մի մետրի վրա 7 ու կես $\frac{0}{100}$ մանածի գործադրումն (հյուսվածքի խտացում) աֆտեղ հասցրեց, վոր շուկա բաց թողնվելիք հյուսվածքի քանակը պետք է աճեր միայն 2,4 $\frac{0}{100}$ -ով, չնչին չափերով ավելացնելով մի անձի համար գործադրվող նորման:

Կառավարութիւնը վորոշեց մեծացնել բամբակի վերամշակման ծրագիրը 700 հազ. փթով, այսինքն հասցնել այն 22,400 հազար փթի: Դա կը բարձրացնի մի անձի սպառման նորման տարեկան 14 մետրից մինչև 14,7 մետր (5% ավել, քան 1926—27 թ.): Շուկա բաց թողնվելիք ապրանքային զանգվածի արժեքը կը բարձրանա 50 միլ. բուրլով, իսկ քանակը—100 միլն. մետր՝ հանդեպ առաջուց հաստատված պլաններին:

Նման միջոցներ ձեռք են առնված նաև բրդի հյուսվածքների արտադրութիւնը լայնացնելու համար: Այս ապրանքը պատկանում է ամենապակասավորների շարքին՝ արտադրութիւն ընդլայնումը, ի նկատի առնելով արտասահմանից մեծ քանակութեամբ նուրբ բրդերի ներմուծման անհրաժեշտութիւնը, բացահայտորեն չի հասնում բաղաքի և գյուղի առաջադրած պահանջի գարգացման մեծ թափին: Նախնական ծրագրերով չենթադրվում եր, համարյա թե անփոփոխ թողնելով մի անձի գործածութեան նորման, բարձրացնել բրդեղենի քանակը շուկայում 1926—27 թ. համեմատութեամբ միայն $3,5\%$: Կառավարութեան վորոշումը՝ բրդեղենի արդւունքերութիւն արտադրական ծրագիրը լայնացնել 100 հազ. փ. բրդով, սպառման նորման կավելացնի $7\frac{1}{2}$ տոկոսով և շուկային կրտա լրացուցիչ հյուսվածք

ներ 30 միլն. ոււրլու: Այս, ի հարկե, նշմարելի լավացումն է բրդեղենի շուկայի համար: Բաց պետք է ուղակի ասել, վոր չը նայած արտադրութեան բարձրացման, այս ապրանքը դեռ չեղար ժամանակ է դեֆիցիտային ելինելու: Այսպիսի պայմաններում միջոցներ պետք եր ձեռք առնել, վորպեսզի մահուդն իրոր ընկներ բանվորի և գյուղացու ձեռքը և վոչ թե միջնորդ-առևտրականների: Այս նպատակի համար կարգավորող որդանները վորոշել են լրիվ կերպով մահուդեղին մատակարարել կարի արդւունքերութեանն այն պայմանով, վոր նա իր ամողջ արտադրանքը հանձնի կոոպերացիային՝ բանվորներին և գյուղացիներին վաճառելու համար:

Բացի այդ, լայնացվելու չե սանիփի յեվկարի (քիքեղի) յեվ սեխի արտադրութիւնը և բարձրացվելու չե քեյի ներմուծումն արտասահմանից: Անկվածային արդւունքերութեան ծրագրի լայնացման հետ միասին այդ կսա 100—120 միլն. ուրլ. լրացուցիչ ապրանք և համապատասխան կերպով կը թուլացնի ապրանքային սովը:

Ինչ վերաբերում է շաքարի մատակարարմանը, ապա պետք է ասել, վոր սպառողի վախն այս ասպարիքում միանդամայն անհիմն է: Անցյալ տարվա վերջին և ընթացիկ տարվա սկզբին մեր շուկայում ընդհատումներ տեղի ունեցան շնորհիվ

փոխանցվող պաշարների աննշանությունը՝ առ 1-ն հոկտեմբեր նրանք իջել ելին 1,400 հազ. փթի ալն ժամանակ, յերբ ազգաբնակչության սպառման քանակը կազմում է ամսական 4,900 հազ. փութ: Այս տարի շաքարի վերաբերմամբ մենք կարող ենք միանգամայն հանգիստ լինել: Յեթե շաքարի արտադրությունն անցյալ տարի, ճակընդեղի անբավարար բերքի հետևանքով, տվել է միայն 53,4 միլն. փութ 58,6 միլն. փթ. պահանջի դիմաց, ապա այս տարվա բերքով արտադրական ծրագիրը հասնում է մինչև 81,5 միլն. փթի: Այսպիսով, մենք ունենալու չենք, առնվազն, մեկ ու կես անգամ ավելի շաքար, քան անցյալ տարի է կարող ենք վոչ միայն լրիվ կերպով բավարարել շուկայի պահանջը, այլև զգալի կերպով ավելացնել մեր պաշարները:

6. ՊԱՐԵՆԱՎՈՐՄԱՆ ԸՆԴՀԱՏՈՒՄՆԵՐԸ ՇՈՒԿԱՅՈՒՄ

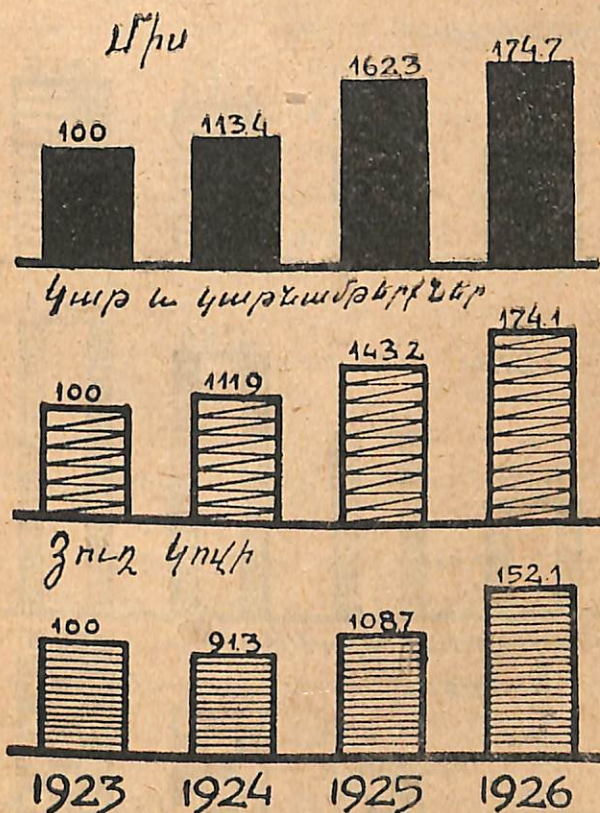
Բանվոր դասակարգի և գյուղացիության բարեկեցության ընդհանուր բարձրացումը, վոր հետևանք եր պրոլետարական հեղափոխություն, մեծ փոփոխություն մտցրեց աշխատավորական մասսաների սննդի մեջ: Աշխատավարձի բարձրացման զուգընթաց ավելացավ ավելի արժեքավոր մթերքների սպառումը և հետին պլանն անցավ նվազ

սննդարար և եփան մթերքների սպառումը: Մեր կենտրոնական վիճակագրական վարչությունն արդեն մի քանի տարիների ընթացքում հետազոտումներ է կատարում բանվորների և ծառայողների սննդի վերաբերյալ, ընդգրկելով ամեն անգամ մի քանի հազար բավականաչափ ցուցադրական տնտեսություններ, վորոնց հիման վրա կարելի չէ դատել ամբողջ պրոլետարիատի սննդի մասին: Այդ հետազոտությունները տալիս են հետևյալ պատկերը (տես աղյուսակը 44 յերեսում):

Ե՞նչ են ասում այս թվերը: Կանգ առնենք ամենից առաջ հացի վրա: 4 տարվա ընթացքում հացի ընդհանուր սպառումն ընկնում է 1,222-ից մինչև 1,074 զրվանքայի, այսինքն 8 տոկ. Ավելի մեծ անկում է տալիս ալյուրը (51%), բայց դրա դիմաց աճում է ցորենալյուրի սպառումը՝ ավելի շան մեկ ու կես անգամ: Նույնպես ընկնում է և զանազան հատիկների և լոբու, կարտոֆիլի, բանջարեղենների և բուսական յուղերի սպառումը: Բայց դրա հետ միաժամանակ ուժգնանում է կենդանական ծագումն ունենող յեվ ռաֆարային նյութերի սպառումը: Յեթե 1923 թվի համար այդ մթերքների սպառումն ընդունենք 100, այդ դեպքում կարելի կը լինի դիտել դրանց փոփոխությունները հետագա տարիների ընթացքում հետևյալ դիագրամներով (տես 45—46 յերես):

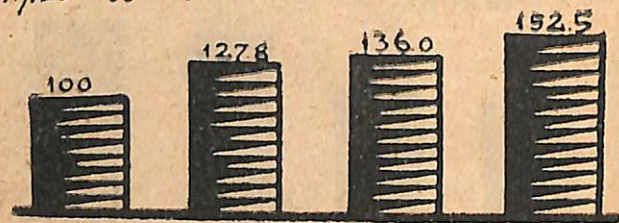
Մի շնչի սրահան պարենը բանվորների և
ծառայողների ընտանքում փետրվարին:

№ № քան կարգի	ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆԸ	Ընկնում եր զրգանքս				
		1923 թ.	1924 թ.	1925 թ.	1926 թ.	
1	Հացամթերքներ	1,222	1,202	1,074	1,123	
2	Դրանց } » մեջ	ալյուր հաճարի	0,575	0,449	0,323	0,282
3		» ցորենի	0,467	0,595	0,635	0,712
4		կրուպաներ և լոբի	0,165	0,145	0,104	0,104
5	Կարտոֆիլ	0,846	0,785	0,638	0,542	
6	Բանջարեղեն և մրգեր	0,313	0,300	0,290	0,276	
7	Շաքար և շաքարանյութ	0,044	0,057	0,079	0,102	
8	Մ ի ս	0,230	0,260	0,373	0,402	
9	Ջ ս ս կ	0,080	0,066	0,068	0,069	
10	Յուղեր	0,069	0,071	0,070	0,075	
11	Դրանց } » մեջ	ճարպ	0,012	0,018	0,020	0,017
12		կովի յուղ	0,023	0,021	0,025	0,035
13		բուսական յուղ	0,034	0,032	0,025	0,023
14	Կաթ և ալի կաթնամթերք	0,336	0,376	0,481	0,585	
15	Ջ ս ս	0,007	0,011	0,016	0,018	
16	Որվա ամբողջ անունը	3,151	3,098	3,064	3,194	
17	Գրա- նից՝	բուսական ծաղ.				
		ունեց. մթերքներ	2,463	2,346	2,081	2,068
18	կենդանական	0,688	0,752	0,983	1,126	

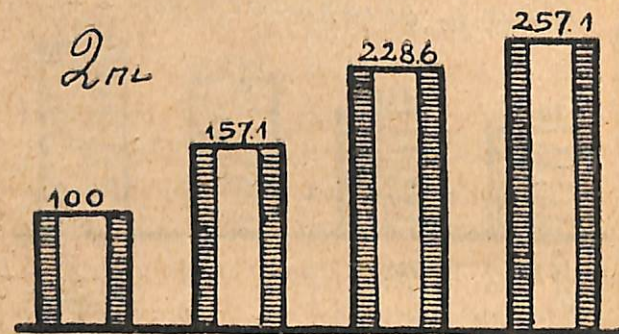

Ավելի անդադար և արժեքավոր սպասողական
մթերքների մի շնչին հասանելիք նորմաների
աճումը 1923—26 թ. (1923 թ. նորման ընդուն-
ված է ինչպես 100).

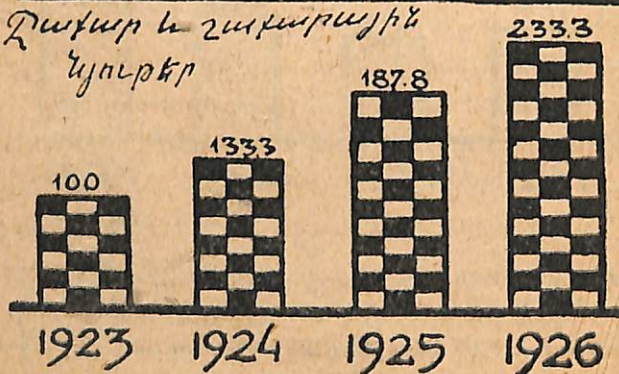
Կորեանայում

Զուլ

Զախար և շախարային նյութեր

Այս զիագրամները ցույց են տալիս, թե 4 տարվա ընթացքում աճել է շախարային նյութերի սպառումը 133% , մսինը՝ 75% , ճարպինը՝ 42% , կովի յուղինը՝ 52% , կաթի և կաթնամթերքներինը՝ 74% և ձուն՝ 157% ։ Յեթե մենք վերցնենք բուսական մթերքների որակյալ պարենի քաշը (պտուղ) կերևա թե 16% կամ մի վեցերորդով (2,463 գրամային՝ 2,0689)։ Այլ է պատկերը կենդանական ծագում ունեցող մթերքների պարենի վերաբերյալ։ Նույն տարիների ընթացքում նա բարձրացել է 64% կամ մոտ յերկու յերրորդով։ Յեթե բանվորների և ծառայողների գործածած զանազան տեսակի պարենները հաշվելու լինենք կալորիաներով (այսինքն որգանիզմին տված նրանց ջերմության միավորներով), ապա կըստացվի, թե մենդատու նշանակությամբ ավելի արժեքավոր մթերքների գրգռականները (ցորենի ալյուր, միս, ճարպեր, կաթ կաթնամթերքներ, ձու և շաքար) 1923 թվին կազմում էին միայն 48% կամ ամբողջ պարենի կեսից պակաս, իսկ 1926 թ. 71% կամ համարյա թե յերեք քառորդը։ Այսպիսով մենք տեսնում ենք, թե բանվորի մենդից ընկնում է մեծածավալ, կուլիտ, նվազ մենդարար և ավելի եծան մթերքների բաժինը և փոխարինվում

ավելի աննդարար և ավելի թանկ մթերքներով։
Դժբախտաբար, մենք չունենք շատ թե քիչ
հաստատ ավալներ մինչպատերազմյան սպառման
մասին, սակայն հազիվ թե կարելի լինի կասկա-
ծել, Վոր մի շնչի սպառման նորման բարձր և,
քան մինչհեղափոխական ժամանակները։ Յեթե
դատելու լինենք յերկաթուղիների փոխադրու-
թյունների հիման վրա (ստացումը հանած առա-
քումը), այդ դեպքում որ. Մոսկվայի համար կը
ստացվի մի շնչի գործածության հետևյալ չափը՝

1913 թ. 1926/27 թ.

Յորնի ալյուր (փթերով)	5,4	7,2	ավել և 330/0
Կովի յուղ (գրվանքան.)	8,0	20,7	» 160 »
Չու (հատերով)	123,0	219,4	» 78 »

Սրան պետք է ավելացնել, Վոր շնչի սպառ-
ման նորման հաշվելուց այդտեղ ընդունված է
աժբողջ ալգաբնակությունը, Վորի մեջ մտնում
են բուրժուաներ և այլ ձրիակերներ։ Բայց վո-
րովհետև հեղափոխություն ավելով սրբված այդ
ձրիակերների թիվը 1913 թվին անհամեմատ ա-
վելի մեծ էր, քան այժմ, ապա ուրմն բանվորի
և ծառայողի մի շնչի սպառման նորման էլ այն
ժամանակ անհամեմատ ավելի ցածր էր, քան
այդ ժամին խոսում են մեր աղյուստիները։

Մենք մանրամասն կանդ չենք տանի զու-
ղացիության սպառման վրա։ Յույց տանք մի-

այն այն, Վոր ախտեղ էլ են առաջանում նույն-
պիսի ցատկումներ, ինչպես և բանվորության
աննդի մեջ։ ԽՍՀՄ-ի սպառողական շրջաններում
4 տարվա ընթացքում սպառումն աճել է՝ ցորեն
ալյուրինը 530/0, շաքարինը և շաքարանյութե-
րինը 227 տոկոս, միսը հավասար է 1430/0, ճարպը՝
109 տոկոսի, կովի յուղը՝ 41 տոկոսի, կաթը և
կաթնամթերքները՝ 93 տոկոս. բուսական գրու-
պան ընկնում է 16 տոկոս, իսկ կենդանականը
բարձրանում է 91 տոկոսով։ ԽՍՀՄ-ի արտա-
դրող շրջաններում մի շնչի սպառման նորման
տալիս է հետևյալ պատկերը՝ ցորենալյուրի հա-
մար՝ 32 տոկոս, շաքարի և շաքարային նյութե-
րի՝ 337 տոկոս, մսի՝ 231 տոկոս, ճարպի՝ 220
տոկոս, կովի յուղի՝ 60 տոկոս, կաթի և կաթ-
նամթերքների՝ 82 տոկոս և ձվի համար՝ 152
տոկոս։ Միջին հաշվով բուսական գրուպան ընկ-
նում է 11 տոկոսով, իսկ կենդանական ծագումն
ունեցողը բարձրանում է 94 տոկոսով։

Աշխատավորության սպառման ախտրինակ
աճումը, ի հարկե, հանդիսանում է Հոկտեմբեր-
յան հեղափոխության խոշորագույն նվաճումնե-
րից մեկը։ Բայց պետք է ասել, Վոր աննդի ա-
պարիզում հիշած փոփոխությունների համար
մեղ գյուղատնտեսությունը դեռ ամբողջովին
նախապատրաստված չէ։

Այս ե ընդհանուր պատճառն այն ընդհատումների, վորոնք առաջացել ելին և առաջանում են քաղաքային կենտրոններին և սպառող շրջանների գյուղացիությանը սննդի մթերքներ մատակարարելու գործում,

Բնակչության մեջ լուրեր են տարածվում թե մենք պարենավորման շատ մթերքներ ենք արտածում դեպի արտասահման: Բայց այդ կատարյալ դատարկ խոսակցությունն է: Հացի և, մանավանդ, ցորենի ալյուրի խնդիրը մենք առանձին քննության նյութ կը դարձնենք: Կանգ առնենք դեռ յուղի և ձվի արտածության վրա: Այդ մթերքներից ուղարկվել են արտասահման՝

1913 թ. 1925/26 թ. 1926/27 թ. 1926/27 թ.

համեմատած

1913 թ.

հետ.

Ցուղ (հազար փեկեր)	4,763	1,663	1,849	38 ⁰ / ₀
Ձու (վագոններով)	24,800	4,140	5,865	24 »

Այլ խոսքով, մենք արտասահման ենք ուղարկում յուղը չերեք հինգերորդով, իսկ ձուն չերեք քառորդով պակաս, քան նախապատերազմյան տարին: Բայց, գոնե մենք այդ ել չը պետք է ուղարկեինք:

Այդ հարցին պատասխանելու համար, պետք է իմանալ թե ընդհանրապես ինչի համար ենք մենք ապրանքներ վաճառում արտասահմանին:

Յուրաքանչյուր մի բանվոր և գյուղացի զիտե, վոր արտասահմանից մենք պետք է գնենք մի շարք ապրանքներ: Բայց մենք վերցնենք միայն սնն, առանց վորի մենք բոլորովին չենք կարող ստրել:

Ահա մանրման ցուցակն այն ապրանքների վորոնք մեզ մոտ են բերվել արտասահմանից 1926 — 27 ամս. տարում (հազար ուլրլիներով)՝

Արդյունաբերութ. և արհեստագործի կահավորումներ	150,403
Հում նյութեր	3 9,090

Այդ թվի մեջ՝

Բամբակ	131,504
Բուրդ	51,122
Սև մետաղներ	11,275
Գունավոր մետաղներ	45,411
Հում կաշվեղեն	38,630
Այլ	51,145
Կիսագործվածքներ	91,177

Նույնի մեջ

Կաշի մշակված	7,517
Թուղթ և ստվարաթուղթ	18,439
Գուլներ	11,088
Դաբաղային նյութեր	12,251
Այլ	41,882
Վառելիք	5,584

Գյուղատնտ. համար (գյուղատնտ. մեքենա և այլն) . . .	31,504
Ամբողջ ներմուծումն արտադրական նպատակների համար. . .	607,758
Կենսամթերքներ (բրինձ, թեյ, և այլն.	64,213
Լայն գործածության առարկաներ	18,680
Ամբողջ ներմուծումը սպառողական նպատակների համար. . .	82,893
Զանազան ապրանքներ . . .	22,040

Ընդամենը 712,691

Բոլոր այս ապրանքները մենք կարող ենք
գնել միայն արտասահմանյան զբաղմունքով (վալ-
յուտանգով), բայց փորպեսզի ստացվեն այդ զը-
բաղմունքը մենք անպայման պետք է մեր ապ-
րանքները վաճառենք արտասահմանում. Զար-
տածել—դա նշանակում է չներմուծել: Արտա-
սահմանին վաճառված ձվաների դիմաց, յուզի
դիմաց 1926/27 թվին մենք սացել ենք մոտ
63 միլիոն. ու. Յեթե մենք հրաժարվելիք այդ
մթերքների վաճառքից, այդ դեպքում ստիպված
պետք է լինելինք հում նյութերի, կիսագործ-
վածքների և սարքավորման ներմուծումը կըր-
ճատել: Մինչդեռ բավական է ներմուծված ապ-
րանքների ցուցակը դիտել համոզվելու համար,

փոր փոշ մի հոգված զբանցից չեք կարելի կըր-
ճատել ստանց հսկայական փոստ հասցնելու մեր
տնտեսությունը: Կրճատել սարքավորման ներ-
մուծումը—նշանակում է հրաժարվել ամբողջ
արդյունաբերության ծրագրված լաճացումից:
Կրճատել բամբակի և բրդի ներմուծումը—նշա-
նակում է ավելի խորացնել անկվածալին գործ-
վածքների սովը: Նույնն էլ հում կաշվեղենի,
դարադաշին նյութերի, գուլաների ներմուծման
մասին և այլն: Վերջապես, այս բոլորը միասին
վերցրած, կավելացնեն գործազրկության չափե-
րը: Ինչ վերաբերում է կենսամթերքներին (բը-
րինձ, թեյ, ծովալին տառեխ և այլն), այդ ապ-
րանքներից մենք այնքան քիչ ենք գնում, փոր
զբանց հետագա կրճատման մասին խոսելն ընդ-
հանրապես ավելորդ է:

Այսպիսով, խոսք չի կարող լինել այն մա-
սին, թե մենք շատ մեծ քանակությամբ ենք
յուզ և ձու արտադրում: Ընդհակառակն, մենք
շատ քիչ ենք արտահանում այդ մթերքներից:
Մեզ համար խնդիր դարձնելով լավացնել բան-
փոր դասակարգի մատակարարման գործը, մենք
միևնույն ժամանակ պետք է համառ աշխատանք
տանենք մեր արտահանությունն ուժեղացնելու
համար: Վերոյհետև պետք է հաստատ հիշել, փոր
վաճառված յուզի յուրաքանչյուր մի փու-

թիւ — դա արտասահմանյան բամբակի մի փթիւ
 դնումն է, վորը մշակելուց հետո տալիս է 100
 մետր պատրաստի հլուսվածք, իսկ արտահանած
 մի վագոն ձվի վաճառքից զոյացած արժեքը մեզ
 տալիս է անքան բամբակ, վորքանը բավական
 է, վորպէսզի ներկա նորմաներով չիթ մատա-
 կարարվի մոտ 2000 մարդու:

7. ՀԱՅԻ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒՄԸ

Անշուտ, վորչապի հացի և, մսնավանդ, ցո-
 բենալուրի մատակարարումն այս տարի կապ-
 ված է մի շարք զգալի թշուրթիւնների հետ, ան-
 հրաժեշտ է այդ հարցն առանձին քննության
 նյութ դարձնել:

Ինչո՞ւ են բացատրվում հացի շուկայի ընդ-
 հատումները: Ամենից առաջ պետք է նկատել,
 վոր կենտրոնական ստատիստիկական վարչու-
 թյան տվյալների համաձայն, հացի բերքը պա-
 կաս է, քան անցյալ տարի: Հաճարի բարձր
 բերքի հետ միասին, 1927 թվին մենք ունենք
 այլ հացահատիկների բերքի պակաս՝ ցորենի՝ 117
 միլն. փութ, գարու՝ 50 միլն. փութ. և վարսա-
 կի՝ 80 միլն. փութ: Դրա հետ միասին բերքի
 աշխարհագրական դիրքն ավելի նվազ նպաստա-
 վոր է, քան անցյալ տարի: Հենց այն շրջաննե-
 րը, վորոնք աչքի չեն ընկնում ավելի մեծ ապ-

րանքախուծյամբ (այսինքն հավաքած հացի ա-
 վելի մեծ տոկոսն են վաճառքի հանում), այս
 տարի ցածր բերքատվություն ունեն: Հետևյալ
 թվերը ցույց են տալիս, թե ցորենի հունձն այդ
 շրջաններում վորքանով է ցածր, քան անցյալ
 տարի չէր՝

Հյուսիսային Կովկաս և	
Դաղստան — 32 միլլ	փթով կամ 14 ⁰ / ₀ ով
Կադակստան և Կիրգիզիստան — 51 »	» » 49 ⁰ / ₀ »
Վուլգայի ստորին ափերը — 20 »	» » 44 ⁰ / ₀ »

Ապրանքային լեւութի տեսակետից կարևոր
 շրջաններից միայն Ուկրաինան է ցորենի բերքի
 բարձրացում տալիս (մոտ 26 տոկ. կամ 79 միլ.
 փութ) և Սիբիրը (15 միլն. փութ կամ 7 տոկ.)
 Բայց այդ շրջանները չեն կարող ծածկել ցոր-
 ենի ընդհանուր հունձի պակասը, և արդյունքնե-
 րը, ինչպես մենք արդեն ցույց ենք տվել, տա-
 լիս են 117 միլն. փութ պակաս համեմատելով
 1926 թվի հետ:

Հետո պետք է դիտել մթերումների ըն-
 թացքը: Ստորև բերված աղյուսակի մեջ մենք
 տալիս ենք պլանային կազմակերպությունների
 հալթայութունները 5 ամսվա ընթացքում՝ սկսած
 հուլիսից մինչև նոյեմբեր ինչպես 1926 թվի,
 նույնպես և 1927 թվի համար (տես աղյուսակը
 56 յերեսում): Իբրև չեղի տմիս մենք ընդու-

Ապրանքների անունները	միտ?	1927 թ.		1926 թ.		1927 թ. 1926 թ. վերաբերյալ 0/0	
		Քանակը	Պատկերը 1000 ռ.	Քանակը	Պատկերը 1000 ռ.	Քան- նակ	Արժեքը
Հացահատիկներ	Հազ. փմ.	261,836.6	249,306.1	336,840.3	296,671.9	77.7	84.0
Դրանց մեջ՝ վարսակ	»	62,070.8	46,830.9	68,562.8	48,470.0	90.6	96.6
» ցորեն	»	153,397.8	168,598.0	201,156.1	208,293.3	76.3	80.9
» ցորենի հատ.	»	15,673.8	55,519.8	28,162.4	30,600.7	162.1	181.4
» ծխախոտի հատ.	»	42,026.8	50,358.9	22,017.1	21,832.4	190.8	230.6
» ցորենի մեջ՝ վառք և կանեփի թելի	»	—	281,771.5	—	191,407.9	—	147.2
» կանեփի ջուլած թել	»	3,198.4	23,281.7	2,316.2	14,338.9	137.7	162.4
» Բամբակ	»	680.1	4,039.5	488.2	2,666.3	139.4	151.5
» Զամբակեղ շաքարի	»	30,798.9	143,005.3	25,146.0	116,166.4	122.5	123.1
» Միտքատ	»	391,103.0	99,591.0	383,759.5	49,888.7	153.8	153.8
» Մանրակա	»	395.6	5,244.8	162.9	3,017.9	232.2	173.7
» Կենդանական միջակերներ	»	2,670.2	6,649.2	2,179.5	5,329.7	122.5	124.0
» Դրանց մեջ՝ յուղ կովի	»	—	160,107.0	—	103,606.1	—	154.5
» ջուլ	»	1,934.6	41,133.4	1,483.5	27,703.3	130.4	148.5
» Միտք	»	654.9	29,294.7	359.8	16,946.6	182.0	172.9
» Միտք	»	3,255.6	24,207.3	1,715.9	12,391.1	189.7	195.4
» Միտք	»	2,742.8	31,599.0	1,881.2	21,746.0	145.8	145.3
» Միտք	»	8033.6	20,887.1	6,148.5	15,039.6	130.7	138.9
» Միտք	»	857.8	12,985.2	725.3	9,779.5	118.3	132.8
» Միտք	»	—	746,704.4	—	622,286.6	—	120.0

նույն ենք հուլիսը, վերաբերյալ նոր բերքի հաշ-
վաթիվներն ալլ առաին են սկսվում։ Յեւ
ինչ ենք տեսնում մենք, Բուրը տեսակի հացա-
հատիկներից մենք պակաս ենք հաշվաթել 75
միլն. փութ կամ 22 տոկ, քան 1926 թվին։
Յորնի հաշվաթման պակասը կազմում է 48
միլն. փութ կամ 24 տոկ։ Միանգամայն հա-
կառակ պատկերն են տալիս գյուղատնտեսական
մյուս միջերկրներ՝ յուղահատիկների հաշվաթ-
մաններն ընդհանուր առումով ավերանում են
(գրամական արտահայտությունը) 81 տոկ, իսկ
արեւածաղիկն առանձին, նույնիսկ 130 տոկոս
տեխնիկական կուլտուրաների հաշվաթմանները
տալիս են 47 տոկ, առում են կենդանական մի-
ջերկրները՝ 54 տոկ, դրա մեջ հաշվելով և միտք՝
95 տոկ.¹⁾, ձուռն 73 տոկ. և կովի յուղը՝ 48
տոկոս։

Այսպիսով, գյուղացիութիւնը ծանրանում
էր կենդանական և տեխնիկական միջերկրների
վաճառքի վրա և, հնարավորութեան հափ, ձեռն-
պահ էր մնում հացի վաճառքից։ Չէ՞ վոր գյու-
ղացին վաճառում է միայն նրա համար, վոր-
պեսզի հարկերը վճարի և անհրաժեշտ արդյու-
նաբերական ապրանքներ գնի։ Բայց չեթե մենք

¹⁾ ձիւռն և մսի համար պետք է նկատի առնել
մասնավոր հաշվաթմողների գերի զգալի անկումը։

չենք կարողանում նրան առաջարկել բավականաչափ արդյունաբերական ապրանքներ, նա, բնականաբար, չի շտապում վաճառել իր տնտեսութան արդյունքները: Ճիշտ է գյուղացիական տնտեսութան մեջ կան անպիսի ապրանքներ, վորոնց պահելը կամ ձեռնտու չէ և կամ նույնիսկ անհնարին է: Այս կարգին են պատկանում յուղը և ձուռն (ինչպես գիտենք, նրանք փչանում են), միսը (անասուններին կերակրել և պետք), և այլն: Ահա հենց այս ապրանքներն են. վոր գյուղացին վաճառում է առաջին հերթին:

Սակայն, հացամթերքների հայթայթումների դանդաղման զուգընթաց աճում ելին, ինչպես քաղաքաբնակ նույնպես և հյուսիսային շրջանների գյուղական բնակչության ալյուրի գնումները, բոտ վորում գնումների այդ մեծացումը վոչ միայն անմիջական սպառման, այլև պաշարներ հավաքելու համար եր. Յեթե գյուղացին պահում եր հացը մասամբ պատերազմի և մասամբ ել անբերրիության փտանգից, ապա սպառողն ել նույն նկատառումներից յերևելով ձեգտում եր շատ գնել: Յեվ իրոր, հացի իրացումը (վաճառքը) պլանային հայթայթողների կողմից ներքին շուկայում մեծ չափերով աճեց անցյալ տարվա նույն ժամանակամիջոցի համեմատ:

Ներկա մոմենտում մենք, դժբախտաբար, դեռ տվյալներ չունենք 5 ամիսների համար, բայց 4 ամսվա տվյալները (հուլիս-հոկտեմբեր) միանգամայն հաստատում են այդ՝ անցյալ տարի այդ ամիսներին մենք վաճառել ենք հացամթերքներ 118.7 միլն. փութ, իսկ այս տարի 138 միլն. 8 փութ (համարյա 20 միլն. փութ կամ 17 տոկոսով): Եթե վերցնենք ցորենն առանձին կը տեսնենք. վոր նրա իրացումը ներքին շուկայում 1926 թ. հուլիս-հոկտեմբերին կազմել է 72.8 միլն. փութ. իսկ 1917 թ. նույն ամիսներին՝ 85,2 միլն փութ, այսինքն 12.4 միլն. փութով ավելի:

Բայց դուցե մենք ավելի շատ ենք ուղարկում արտասահման քան պետք է: Այս հարցին պատասխանելու համար համադրենք վերջին տարիների արտածումը մինչպատերազմյանի հետ: Մենք հաց ենք ուղարկել արտասահման (հազար փթեթով)

1913 թ. 1925-26 թ. 1926-27 թ. 1926 27 թվի

համեմատած

1913 թ. հիա

650,880 127.119 136,964 21⁰/₀

Հետևապես, մենք արտածում ենք մինչպատերազմյան արտածած հացի միայն սի հիկեգերոդը: Կնշանակե, մենք այստեղ ել պետք է

խնդիր գնենք մեր առաջ՝ վոչ թե նվազեցնել, ալ մեծացնել ալն։ Ինչ վերաբերում է այս տարվան, ապա մենք արտածել ենք ավելի սլակաս, քան անցյալ տարի։ Ուղարկել ենք ընդամենը 5 ամիսներ ընթացքում (հաղար փթերով)՝

	1927 թ.	1926 թ.
Հաճար	8,4	8,1
Ցուրեն	8,1	34,7
Գարի	1,9	21,5
Վարսակ	2,6	—
Ընդամեն	21,0	65,6

Այսպիսով, մենք արտասահման ենք ուղարկել ավելի քիչ, քան անցյալ տարի՝ բոլոր հացահատիկներից 44,6 միլ. փթ. իսկ ցորենից 26,6 միլ. փութ պակաս։ Այս պայմաններում խոսել թե մենք շատ ենք վաճառում արտասահմանին նշանակում է բոլորովին հաշիվ չառլ իրեն իրերի իսկական կացության մասին։

Մենք տեսանք, վոր հացի մատակարարման ընդհատումների պիտավոր պատճառները գտնվում են, մի կողմից նրա մեջ, վոր գյուղացիությունը ձեռնպահ էր մնում հացի վաճառքից և մյուս կողմից, նրանում, վոր սպառողը ձգտում էր պաշարներ կուտակել։ Բայց չեթե այս այդպես է, ապա ինչ հեռանկարներ կան հացի շուկայի վերաբերյալ։ Պահեստի գնումները, վորչափ նը-

րանք առաջանում են պատերազմի վտանգից, ինքնին չեն կարող ալկա դեր խաղալ՝ շնորհիվ մեր բացառիկ խաղաղասիրական քաղաքականության հաջողվեց հետաձգել—և դա պարզվեց թե բանվոր դատակարգին, և թե գյուղացիությանը։ Ինչ վերաբերում է հայթայթումներին հետագա զարգացմանը, ապա կան բավարար հիմքեր սպասելու, վոր մոտավոր ապագայում նըրանք դեպի լավացում կը գնան։ Մենք արդեն նշեցինք սյն մասին, վոր գյուղացին քիչ հաց է ծախում, վորովհետ նա չի կարողանում ստացած զրամով բավականաչափ արդյունաբերական ապրանքներ գնել։ Նշանակում է վոր հացամթերումն ուժեղացնելու համար, պետք է մեծացնել արդյունաբերական ապրանքների մատակարարումը գյուղին։ Մեր կարգավորող օրգաններն ադյպես էլ վարվեցին։ Նրանք վճռեցին քաղաքների հաշվին ուժեղացնել ապրանքների մատակարարումը գյուղական վայրերին։ Ի հարկե, քաղաքային ազդաբնակությունը ստիպված պետք է լինի, դա հետևանքով, վորոշ չափով նեղվել մոտակա ամիսներին ընթացքում, բայց յուրաքանչյուր մի բանվոր կհասկանա, վոր լավ է հետաձգել շապկի համար չիթ գնելը, քան թե հացի պակաս զգալ։ Բացի այդ, հացամթերումների լավացման մեր սպասումները հիմնված են

րեն բարձրացավ հոսանքը դեպի խնայողական
 դրամարկղները, $4\frac{1}{2}$ տարվա ընթացքում (1923
 թ. աշունից մինչև 1917 թվի հոկտեմբ.) այդ դր-
 ամարկղների ընհանուր գումարը բարձրացավ
 գերոյից մինչև 4 միլիարդ մարկ (2 միլիարդ ու.),
 ըստ վորում, աճումը տեղի ունեցավ հետևյալ
 կերպով՝ առաջին միլիարդը հավաքվեց 16 ամսում,
 յերկրորդը—11 ամսում, յերրորդը—9 ամսում,
 իսկ չորրորդը—6 ամսում: Այս նշանակում է,
 վոր Գերմանիայի աշխատավորությունը զրեւ է
 գերմանական բուրժուազիայի տրամադրության
 տակ իր 2 միլիարդ ոսկրին, իսկ ինքը հրաժար-
 ւիլ է համապատասխան գումարի ապրանք գնե-
 լուց: Յեթե այդ տեղի չունենար, այդ դեպ-
 քում գերմանական արդյունաբերությունը չեր
 կարող այդպես շուտ գուրս գալ անտեսական
 ալն փլուզումից, վորն իր կատարելիության բարձր
 աստիճանին եր հասել 1923 թվին, ֆրանսիա-
 կան զորքերի Գերմանիայի ամենագարգացած
 արդյունաբերական շրջանը մտնելուց հետո: Յեւ
 ինքնընտանրյան հասկանալի չե, վոր չեթե այդ
 աշխատանքային խնայողութունները ծախսվե-
 լին ապրանքների վրա, այդ դեպքում գերմա-
 նական բուրժուազիան ալնպես ել հեշտությամը
 չեր կարող վերջ տալ շուկայական գոփարու-
 թյուններին:

Իսկ ինչ դրության մեջ է գործը մեզ մոտ:
 Վորչափ վոր բարեկեցության ընդհանուր մակե-
 րևույթը հեռու չե մեր իդեալներից, մտածել
 ալն մասին, եթե մեր խնայողութունները շատ
 մեծ կլինելին դեռ տեղին չե, մանավանդ, վոր
 աոցիալական պայմաններն արմատապես փո-
 փոխվել են համեմատելով մինչպատերազմյան
 ժամանակի հետ: Առաջներում բանվորը և ծա-
 ալողը ամսից ամիս մի բան հետ եր զնում
 կամ հիվանդության, կամ ծերության և կամ թե
 յերեխաներին ուսում տալու համար: Այժմ այդ
 բոլորը հիմնովին ընկել է, վորովհետեւ պրոլե-
 տարական պետությունը մտցրել է ապահովա-
 դրություն՝ հիվանդության, հաշմանդամության և
 գործազրկության դեպքերի համար և ձրի դպրոց ե
 տվել աշխատավորությանը: Այս պատճառով մենք
 ծախսում ենք բառացի կերպով ալն բոլորն, ինչ
 վառտակում ենք, վոչինչ չենք հետ գցում ռսե
 որվա համար: Բայց այդորինակ վիճակը, յերբ
 չեկամտի յուրաքանչյուր մի կոպեկն անմիջապես
 դառնում է ուեալ պահանջ շուկայում, պետք ե խո-
 րապես աննորմալ համարել, վորովհետեւ մեր միջա-
 վայրում տիրող անհոգութունը վաղվան որվա
 հանդեպ—այդ պետք ե ասել—չի արդարացվում
 վոչ մեր կենցաղային հեղափոխությամը, վոչ մեր
 աոցիալական ապահովագրության սխտեմով:

Ճիշտ է, վերջացած տնտեսական տարին խնայողությունների մեծացման տեսակետից տվել է վորոշ հետևանքներ: Յեթե հաշվառվեն խնայողական դրամարկղների մեջ մուծվող անհատական ավանդների աճումը և պետական փոխառությունների պարտատոմսերի լրացուցիչ գեանդումն ազգաբնակչության մեջ, ապա անցյալ տարվա գումարները կկազմեն 150 միլիոն ռուբլի: Սակայն այդ դեռ սկիզբն է: Յեթե մենք հիշենք, վոր խնայողական դրամարկղներում յեղած ավանդների գումարը (չհաշվելով փոխառությունները, վորոնք նույնպես մասամբ ընկնում էյին ազգաբնակչության աշխատավորական շերտերի ձեռքը) կազմում էր մինչև պատերազմը համարյա 1.500 միլն. ռուբլի և այն, վոր ներկայումս 200 միլիոնի չել չի հասնում այն ժամանակ մենք կիմանանք, վոր նվաճած արդյունքները վոչ մի դեպքում չեն կարող բավարար համարվել: Մեր խնդիրն է՝ «շարունակել խնայողությունների կամպանիան, ըստ ամենայնի ազգաբնակչությանը մոտեցնել խնայողական գրամարկղները և առույա յեբեվույթ դարձնել այն»: Միաժամանակ մենք չպետք է շփարենք այն հանգամանքից, վոր կապիտալիզմի ժամանակ մենք մանր բուրժուական էյինք համարում խնայողությունները: Այն ժամանակ դա

ճիշտ էր: Խնայողական գանձարկղների միջոցով բանվորների և գյուղացիների զրամներն ընկնում էյին կապիտալիստների ձեռքը և այդ նպաստում էր շահագործման լախնացմանը միայն: Այժմ ամեն մի կոպեկ կարող է գնալ պրոլետարական արդյունաբերության ամրացման համար միայն: Խնայողությունների համար տարվող նույն այդ կամպանիան մենք պետք է տանենք նաև գյուղացիության մեջ: Անհրաժեշտ է բաց թողնել նոր փոխառություն հատկապես գյուղի համար. դա պետք է լինի մատչելի և գրավիչ գյուղացիական մասսաների համար:

Խնայողությունների քաղաքականության մեջ մի մասնակի, բաց արտակարգ կարևորություն ունեցող հարցերից մեկն էլ հանդիսանում է կոոպերացիայի փայադրամների գանձման ուժեղացման խնդիրը: Այս մուծումներն անհամեմատ քիչ են, քան մինչպատերազմյան ժամանակն էր: Այսպես, միջին փայազմարը մի անդամի համար կազմում էր 20 ռուբլի, տատանվելով անկախ բանվորական կոոպերատիվներում 13 ո. 30 կոպեկից մինչև 32 ո. 20 կոպ. դործարանային-ֆաբրիկական (կախումն ունեցող) կոոպերատիվներում:

Հետպատերազմյան բանվորական կոոպերացիայում միջին փայն ունի հետևյալ պատկերը՝

1924 թ. հոկտ. 1 ին 2 ո. 44 կ.
 1925 » » » 3 ո. 73 կ.
 1926 » » » 4 ո. 72 կ.
 1927 » » » 7 ո. 97 կ. *)

Մասնավորապես Մոսկվայում, փայտվճարը գեո մի չերկու ամիս առաջ կազմում էր միջին հաշվով 5 ո. 30 կոպ.: Այսպիսով, ներկա փայտվճարը բանվորական կոոպերացիայում համարյա 3 անգամ պակաս է, քան նախապատերազմյանը, իսկ չեթե ի նկատի ունենանք, վոր նախապատերազմյան ուղբին համարյա չերկու անգամ մեծ էր, այդ դեպքում կերեա, վոր յուրաքանչյուր մի փայտներ, կոլոր թվով, մուծում է կոոպերատիվին 5 անգամ քիչ քան 1914 թվին:

Գյուղական և փոխադրողների սպառողական ընկերութունների փայտադրամների մասին դատել կարելի չէ հետևյալ աղյուսակով՝

Ծիշիճ փայտվճարը մի փայտներ առդամի համար

Ցերը	Գյուղ սպառ. ընկ.	փոխադրող սպառ. ընկ.
1 Հուն. 1914 թ. —	17 ո. 80 կոպ	25 ո. — 4
1 Դեկտ. 1924 թ. —	1 » 79 »	4 » 04 »
» 1925 թ. —	2 » 60 »	5 » 72 »
» 1926 թ. —	3 » 11 »	7 » 42 »
» 1927 թ. —	4 » 32 »	9 » 67 *)

*) Ստուգիչ թվերով, գումարը նախնական է:

*) Տվյալները՝ ստուգիչ թվերով:

Հետևապես այստեղ փայտվճարը հեռու չէ մինչպատերազմանից: Գյուղական սպառողականներում նա կազմում է մոտ մի քառորդը, փոխադրողների սպառողականներում՝ մի քիչ բաձեր մեկ երրորդից. իսկ ուղբում գնողականութունը հաշվառելուց — զրանից ել պակաս է:

Ճիշտ է, սպառողականերացիայի անդամների թիվը աճում տասն անգամ ավելի չէ, քան 1914 թ.: Այս տատճառով, բնական է, վոր վոչ բոլոր բանվորներն ու գյուղացիները կարող են վճարել մինչպատերազմյան փայտվճարները: Բայց մենք պարտավոր ենք խնդիր դարձնել մեզ համար՝ հենց մոտ ապագայում փայտվճարները հասցնել՝ քաղաքում 15 ուղբում, գյուղում՝ մինչև 10 ո. Իրականապես, այդ միայն մի քիչ բարձր կլինի նախապատերազմանի մի չերրորդից: Ինքն ըստ ինքյան հասկանալի չէ, վոր այս միջոցները չպետք է շոշափեն ցածր վարձատրվող բանվորների և ընչազուրկ գյուղացիության շահերը: Այդ նպատակի համար սպառողական ընկերութունները պետք է ավելացնեն իրենց ոգուտներից չքավորության կոոպերացման համար կատարվող հատկացումները, սահմանեն մուծումների ժամկետներ և այլն: Մուծումների ավելացումն ու նոր անդամների ներգրավումը կարող են տալ, բոլոր կոոպերատիվ տեսակների

գծով, մոտ 75—80 միլն. ու։ Դրանով մենք միանգամից յերեք նպատակների լինք հասնում՝ մենք ամրացնում ենք կոոպերացիան, մեծացնում ենք ազգաբնակչության խնայողությունները և միաժամանակ թուլացնում ենք շուկայի լարվածությունը։

9. ՍՊԱՌՈՂԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋԻ ԲԱՎԱՐԱՐՄԱՆ ՄԵՐ ՀԵՌԱՆՎԱՐՆԵՐԸ

Մոտակա ամիսներում սպասվում է զգալի լավացում շուկայում ապրանքների մատակարարման տեսակետից։ Առաջին կվարտալը, յերբ ամենալարված պահանջն է ներկայացնում գյուղացիութունը, յերբ նա ամբողջ տարվա իր դրամական չեկամտի 32—34 % -ն է ստանում, արդեն վերջացել է։ Յերկրորդ և յերրորդ կվարտալներում գյուղացու դրամական չեկամուտները նվազում են՝ նա, ինչպես մենք տեսնոք, կվարտալում կազմում է տարեկան չեկամտի միայն մոտ 20 % -ը։ Յեթե այդ կվարտալներին մենք գյուղ շարտենք լրացուցիչ ապրանքներ, իսկ այդ մենք անել կարող ենք վոչ միայն քաղաքներում ժամանակավորապես պակասած աճառքի, այլ և թեթև արդյունաբերության արտադրանքը լրացուցիչ կերպով լայնացնելու հետևանքով, — այդ դեպքում հացամթերումները

դեպի լավը կգնան և մենք դուրս կը գանք պարենավորման շուկայի աչն դժվարություններից, վոր մենք ապրում ելինք վերջին ամիսներում։

Բայց այդ, այսպես ասած, վաղվա գործն է։ Իսկ ի՞նչպես կլինի հետագայում։ Այդ արդեն մեր տնտեսության հեռանկարային զարգացման խնդիրն է, հնգամյա պլանի խնդիրն է։

Մեր արդյունաբերության զարգացման ուղղությունը, իսկ նշանակալից չափերով և գյուղատնտեսությանը, խորհրդային պետության մեջ, վորոշվում է պրոլետարիատի կազմակերպված կամջով։ Մենք կարող ենք կառուցել ավելի շատ գործարաններ և ֆաբրիկաներ արդյունաբերության մի ճյուղում և քիչ — մյուս ճյուղերում։ Մենք կարող ենք խրախուսել գյուղատնտեսական մի կուլտուրա և վոչ մի ոժանդակութուն ցույց չտալ մյուսների ծավալմանը։ Մեր տնտեսության ապագայի ամբողջ խնեիրն, այսպիսով, նույնանում է աչն միջոցների ավելի նպատակահարմար կերպով ոգտագործմանը, վորոնք կան մեր տրամադրության տակ։ Հարց է ծագում, մեր տնտեսության վո՞ր ճյուղի վրա պետք է ավելի վճռականորեն սեղմել։ Համ կի (բ) -ի XV րդ համագումարի բանաձևը ժողովրդական տնտեսության հնգամյա պլանի դիրեկտիվ-

ների մասին այդ հարցին տալիս է միանգամայն վերոշակի պատասխան՝

«Յերկրի ինդուստրացման քաղաքականութեան համապատասխան — ասված է այդ բանաձևի մեջ — առաջին հերթին պետք ուժեղացվի արտադրութեան միջոցների արտադրութունը այնպես, վորպեսզի ծանր և թեթև արդյունադործութեան, տրանսպորտի և գյուղատնտեսութեան աճումը, այսինքն նրանց ներկայացրած արտադրական պահանջը հիմնականում ապահովված լինի ԽՍՀՄ արդյունադործութեան ներքին արտադրանքով: Ավելի արագ զարգացման տեմպ պետք է հաղորդել ծանր արդյունադործութեան այն ճյուղերին, վորոնք ամենակարճ ժամանակամիջոցում բարձրացնում են ԽՍՀՄ տնտեսական հզորութիւնը և ինքնապաշտպանութեան հնարավորութիւնները, վորոնք զարգացման հնարավորութեան յերաշխիք են հանդիսանում տնտեսական շրջափակման, բլոկադայի գեպըում, թուլացնում են կախումը կապիտալիստական աշխարհից և աշակցում են գյուղատնտեսութեան վերակառուցմանը՝ ավելի բարձր տեխնիկայի և տնտեսութեան կոլլեկտիվացման հիմքերի վրա: Այս պատճառով առանձնակի ուշադրութիւն պետք է դարձվի՝ ելեկտրիֆիկացիայի պլանի ամենաարագ իրացման, սև և գունավոր մետաղա-

դործութեան զարգացման վրա, մասնավորապես, վորակավոր մետաղների մատուց. քիմիական արտադրութիւնների զարգացման և, մասնավանդ, արհեստական պարարտանյութերի արտադրութեան վրա. բարածուխի, նավթի և տորֆի, ընդհանուր և գյուղատնտեսական մեքենակառուցման, նավաշինարարութեան, ելեքտրոարդյունաբերութեան, վոսկու և պլատինի արդյունադործութեան հետագա լայնացման վրա»:

Յուրաքանչյուրի համար հասկանալի չե, վոր առանց չուգունի (թուջ) պղնձի, ցեմենտի, ածուխի, մեքենաների համապատասխան արտադրութեան անհնարին է վոչ միայն թեթև արդյունաբերութեան լայնացումը, այլև ընդհանուր տնտեսութեան ամբողջովին: Հենց այս պատճառով է ընկ. Լենինը սոցիալիզմի հիմնական բազա անվանել ծանր արդյունաբերութիւնը: Մանր արդյունաբերութիւնն աշխատում է ամենից առաջ բավարարելու համար արդյունաբերութեան մյուս ճյուղերի, այսպես կոչված, արտադրական պահանջը, տալով նրանց արդյունաբերական հում նյութեր, վառելիք, շինարարական նյութեր և սարքավորում: Նրա արտադրանքի գլխավոր մասը մնում է արդյունաբերութեան և տրանսպորտի, այսպես ասած, նեղ շրջանակում — Յեմենտի զավոդներն իրենց ապ-

րանքը տալիս են մեքենակառուցման զավոդներին, մեքենակառուցման զավոդները—անկվածալին ֆաբրիկաներին և այդպես շարունակ։ Սակայն, արտադրության միջոցներ պատրաստող ճյուղերի արտադրանքի մի մասն անմիջապես լաջն շուկա յե մտնում։ Սրա մեջ են մըտնում տեսակավոր և ծածկի յերկաթը, գյուղատնտեսական մեքենաները և գործիքները, պատուհանի ապակին և զանազան յերկաթեղենները կապի համար, այսինքն մի շարք ապրանքներ, վորոնք խոշոր գեր են խաղում գյուղացիական պահանջի բավարարման տեսակետից։

Ինչ վերաբերում է թեթև արդյունաբերությանը, ապա, XV-րդ համագումարի հիշյալ բանաձևը հետևյալ ցուցմունքներն է տալիս հնգամյա պլանը կազմելու համար՝ «սպառման միջոցներ արտադրող արդյունաբերությունն իր արտադրանքի բանակն ու վորակը պետք է հասցնի այն աստիճանին, վորպեսզի աշխատավորության համար մի շնչի սպառման նորման ապահով կերպով բավականաչափ բարձրանա։ Հատուկ ուշադրություն պետք է դարձվի անկվածալին, կաշվեղենի և սննդի արդյունաբերությանը»։

Բայց ավելի հեշտ չե՞ր լինի սկսել հենց թեթև արդյունաբերության զարգացումից, լիովին հագեցնել ապրանքային սովը և հետո մը-

տածել արտադրության միջոցներ պատրաստող ճյուղերի զարգացման մասին։ Ի հարկե, դա ավելի հեշտ կլիներ—մանավանդ վոր, որինակ, տեքստիլ արդյունաբերության զարգացումն ավելի քիչ միջոցներ է պահանջում, քան մետաղագործությունը։ Բայց այդ քաղաքականությունը կլինի վերին աստիճանի անհրատես։ Յեվ անա թե ինչու։ Մենք, ասենք, մեկ-յերկու տարվա ընթացքում թեթև արդյունաբերությունը կը հարմարեցնեյինք ազգաբնակչության պահանջին։ Սակայն ազգաբնակչությունն աճում է, և նրա պահանջները լայնանում են։ Հետևապես շատ կարճ ժամանակից հետո, մենք կանգնած կլինեյինք լաջն շուկայի համար գործող արդյունաբերության ճյուղերի լայնացման անհրաժեշտություն առաջ։ Յեվ հենց այստեղ է, վոր մենք կանգնած կլինեյինք անհրաժեշտ բանակելությամբ շինարարական նյութերի, վառելիքի և մեքենաների բացակայության հանդեպ։ Յեթե այն ժամանակ մենք ձեռք դարկեյինք ծանր արդյունագործությանը, վորը միայն կարող է մեզ տալ այդ բոլորը, այդ դեպքում մենք ըստիպված կլինեյինք վերադառնալ այն խնդիրներին, վորոնք այժմ առաջնակարգ են հանդիսանում մեզ համար, այսինքն արտադրական միջոցների արտադրությանը,—և թեթև արդյունագործությունը նորից պետք է սպասեր։

Ճիշտ է, կարելի չէ և այլ չելք գտնել այս
դրությունից՝ արտասահմանից ներմուծել չեր-
կաթը, պղինձը, սարքավորումը, մի խոսքով այն
բոլորն, ինչ անհրաժեշտ է թեթե արդյունագոր-
ծության և սրանսպորտի զարգացման համար:
Բայց դա աշխտեղ կը հասցնէր, վոր մենք չեր-
բեք չելինք կարող սեփական վտտքերի վրա
կանգնել, մենք մշտապես կմնալինք տնտեսա-
կան կախման մեջ կապիտալիստական չերկրնե-
րից և վոչ միայն պատերազմը, այլ և ամեն մի
խոշոր բարգացում արտաքին աշխարհի հետ կը
խանգարէր մեր ամբողջ տնտեսական զարգաց-
մանը և մեզ կը դներ բացառիկ ծանր վիճա-
կում: Մենք չենք խոսում արդեն այն մասին
վոր չերկրի պաշտպանության համար մեծ նշա-
նակութիւն ունեցող ծանր արդյունագործու-
թյան զարգացման դանդաղումը հավասարազոր
կլինէր մեր չերկրի գինաթափմանը կապիտա-
լիստական աշխարհի հանդեպ:
Բայց չեթե մենք շեշտը դնում ենք ծանր ար-
դյունագործության վրա, ալք դեռ բոլորովին չի
նշանակում, թե մեր ժողովրդական տնտեսու-
թյան հնգամյա պլանը բավականաչափ ուշա-
դրութիւն չի դարձնի սպառման առարկաներ
արտադրող արդյունաբերության վրա: Յեթե
մենք զիտենք ԳԺՏԽ կազմած արդյունագործու-

թյան հնգամյա պլանի նախնական ուրվագիծը,
կը տեսնենք, վոր չենթադրվում և արդյունա-
բերության առանձին ճյուղերը զարգացնել այն-
պես, ինչպես ցույց է տրված այս աղյուսակի
մեջ (տես չերես 78):

Ճիշտ է, թեթե արդյունաբերության այդ
չափերի զարգացումն, անգամ, կարող է անբա-
վարար լինել պահանջը լիովին հագեցնելու հա-
մար հինգ տարվա ընթացքում: Սակայն չեթե
մենք ցանկանում ենք մտածել ապագայի մա-
սին, չեթե մենք ցանկանում ենք սոցիալիզմ
կառուցել, մենք չպետք է կանգ առնենք դժ-
վարութիւնների առաջ: Ընկ. Ռիկովը իր գե-
կուցման մեջ XV րդ համագումարում այս առ-
թիվ ասաց հետևյալը՝ «ծանր արդյունագործու-
թյան զարգացման խոդիլը մենք կարող ենք
լուծել և կը լուծենք սեփական միջոցներով,
թեև դա մեզ հնարավորութիւն չը տա մոտա-
կա տարիների ընթացքում որակարգից միան-
գամայն հանել այսպես կոչված գեֆիցիտային
ապրանքների խնդիրը: Չե վոր մինչեւ այժմ և
վոչ մի չերկիր չի կարողացել վերականգնել և
զարգացնել իր ծանր ինդուստրիան առանց ար-
տասահմանյան խոշ. ր ոգնութիւն: Յեթե մենք
ցանկանում ենք — իսկ մենք այդ պետք է ա-
նենք, — զարգացնել ծանր արդյունագործու-

ԽՍՀՄ ԳԺՑԽ կողմից ծրագրված արդյունագործու-
թյան հեզամյա արագրաճը
(Բնական արտահայտությամբ)

Արտադրանքի տեսակները	Չափի միավոր	1926/27 թ.	1931/32 թ.	1931/32 թ. աճումը 1926/27-վեր- ջ 100-ով
Բամբակե հյուսվածք	Միլն. մ.	2.378,0	4.300,0	81,6
Բ ր զ և	»	82,2	127,7	55,3
Վուշե	Մլ.բառ. մ.	187,5	280,0	49,3
Կոշկեղեն	» գույգ	14,4	35,7	148,0
Ֆարֆոր և ֆայանս	—	48,3	73,0	69,0
Կրկնակուշիկ	Մլ. գդ.	30,6	46,0	50,3
Հուցիկ	Հազ. արկղ	4.100,0	5.520,0	34,6
Ոճառ անտես.	Հազ. տոն	103,0	200,0	94,3
Շաքարավազ	»	877,0	1.863,0	112,3
Շաքար կտոր.	»	410,0	1.029,5	151,1
Բուսական յուղեր (առանց բամբակի)	»	8,7	28,5	227,5
Գլանակներ	Մլրդ հատ	39,7	69,0	73,8
Մախորկա	Հազ. արկղ	2.493,0	4.060,0	62,9
Ձ ու կ	» տոն	249,0	671,9	170,0
Պահածո զանազ.	» տոն	26,3	123,0	367,7
Կարի մեքենաներ	» հատ	190,0	500,0	163,2
Գոթաներ	»	920,0	1.200,0	30,4
Վարի մեքենաներ	»	48,8	120,0	145,8
Կալսող մեք.	»	52,0	96,0	84,6
Ապակի դանազան	» տոն	299,1	196,0	62,0

թյունը սեփական միջոցներով, այդ դեպքում ստիպված պետք է լինենք առ ժամանակ սեղմվել վորոշ բաներում: Այլ չեմք չկա մեր առաջ: Բանվորական և գյուղացիական մասսաների բարեկեցությունն անդադար բարձրացնելու մեր քաղաքականության ժամանակ շարունակ բարձրանալու չե լա՛յն սպառման առարկաների պահանջը: Վտանգը գտնվում է վոչ թե այս կամ այն դեպքերում զգացվող լա՛յն սպառման վորոշ ապրանքների պակասի մեջ՝ հանդեպ պահանջի, այլ ամբողջ ապրանքաշրջանառության հնարավոր ճգնաժամի մեջ, վորն իր հետևից կարող է դրամական սխառեմի ճգնաժամ բերել ամբողջ տնտեսության մեջ: Վոչ մի դեպքում մենք չենք կարող թույլ տալ, վոր ճգնաժամն այդ աստիճան սրվի: Մենք պետք է իմանանք ապրանքաշրջանառության մեջ հնարավոր թեթևությունների չափը և թույլ չտանք, վոր նրանք հասցնեն նույնիսկ այնպիսի դժվարությունների, վորպիսիք մենք ապրել ենք վերջին կվարտալի ընթացքում: Բայց ծանր արդյունագործություն զարգացման բնագավառում, զանազան ժամանակավոր դժվարությունների ազդեցության տակ, մենք չենք կարող զիջել մեր դիրքերը: Մանր արդյունագործության զարգացումը հնարավոր է միայն դաժան ռեժիմի դեպքում

սկզբում ապրանքաշրջանառութիւն ընագաժա-
ռում իսկ առանձին դեպքերում լայն գործածու-
թիւն այս կամ այն ապրանքների վորոշ պակա-
սի ժամանակ: Անուշ ա.դ չի նշանակում
քե քեքեվ արդյունագործութեանը պեք է քնդ-
հանրապետ «հալածված դուքսան» մեջ մնա.
ամեն կեք պեք է առաջ մղել նրան, վորպես-
զի չը խանգարվի ապրանքաշրջանառութեանը
քաղաքի և գյուղի միջև, և վորպեսզի մենք չը
հանդիպենք ընդհանուր տնտեսական ճգնա-
ժամի»:

դեկտեմբեր 1927 թ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0238216

ԳԻՆԸ 25 ԿՈՊ.

54.857